

Uredništvo: upravni Ljubljana, Kopitarjeva 8. Telefon 22-61-23-64. Mesečna naročnina 15 lit., za inostranstvo 40 lit. — Osk. rač. Ljubljana 10.650 za naročnino in 10.794 za inostr. izključno zastopstvo za oglaševanje in inostranstvo: UPI S. A. Milano. Reprograf: ne vprašati.

SLOVENE

AVGUST - 1944

31

CETRTEK

Starke nordamerikanische Kräfte zwischen Paris und Reims zum Stehen gebracht

Schwere Kämpfe um Chalons-sur-Marne — Zwei feindliche Zerstörer westlich Dieppe versenkt — Nordöstlich Warschau und zwischen Bug und Narew erneute Sowjetangriffe aufgefangen

Aus dem Führerhauptquartier, 30. 8. Das OKW gibt bekannt:

Nachdem unsere Divisionen starke bis zu siebenmal wiederholte Angriffe des Feindes aus seinen Seine-Brückenköpfen nordwestlich Paris in harten Kämpfen aufgefangen hatten, setzten sie sich befehlsgemäß auf neue Stellungen nach Nordosten ab. Die Stadt Rouen wurde nach Zerstörung der Hafenanlagen und sonstiger militärisch wichtiger Objekte aufgegeben.

Zwischen Paris und Reims wurden die nach Norden angreifenden starken nordamerikanischen Kräfte in erbitterten Kämpfen zum Stehen gebracht. Im Südteil von Soissons sind heftige Strassenkämpfe entbrannt. Südlich der Marne erreichten motorisierte feindliche Verbände im Vorstoss nach Osten die Gegend von Chalons-sur-Marne, um das schwer gekämpft wird.

Im Rhonetal wiesen unsere Flankensicherungen zahlreiche feindliche Angriffe von Osten her ab. Eine größere Anzahl feindlicher Panzer wurde vernichtet.

Im Alpengebiet westlich der französisch-italienischen Grenze wurde die Stadt Briançon nach hartem Kampf mit französischen Terroristen und amerikanischen Aufklärungskräften wieder in Besitz genommen.

Schnellboote versenkten in der Nacht zum 30. August westlich Dieppe einen feindlichen Zerstörer. Im gleichen Seegebiet vernichteten Kampffähren und Sicherungsfahrzeuge der Kriegsmarine einen britischen Zerstörer der Hunt-Klasse, der nach schweren Detonationen auseinanderbrach.

Das »V« Vergeltungsfeuer auf London dauert an.

In Italien fanden grössere Kampfhandlungen nur im adriatischen

Küstenabschnitt statt. In den Vormittagsstunden wurden hier heftige Angriffe des Gegners verlustreich für ihn abgewiesen.

In Rumänien scheiterten Angriffe der Sowjets bei Buzau und im Bistritza-Tal. Die dazwischen über die Pässe des ungarischen Grenzgebietes vorgedrungenen feindlichen Kräfte wurden an mehreren Stellen im Gegenangriff zurückgeworfen.

Schlachtfliegerverbände griffen sowjetische Kolonnen auf den Karpatenpässen mit Bomben und Bordwaffen erfolgreich an.

Im Weichselbrückenkopf westlich Baranow blieben wiederholte Angriffe der Bolschewisten erfolglos.

Nordwestlich Warschau sowie zwischen Bug und Narew fingen unsere Truppen erneute von Panzern und Schlachtfliegern unterstützte Angriffe der Sowjets in harten Panzerkämpfen ab.

Im Nordabschnitt brachen mehrere Angriffe des Feindes westlich Modohn und nordwestlich Dorpat verlustreich zusammen.

In der Nacht waren Truppenansammlungen und Bereitstellungen der Sowjets in den Räumen von Modohn und Dorpat Angriffsziele unserer Kampf- und Nachschlachtflieger.

Nordamerikanische Bomber griffen die Städte Mährisch-Ostau und Oderberg sowie ungarisches Gebiet an. In der Nacht führte die britische Luftwaffe erneut unter Verletzung schwedischen Hoheitsgebietes Terrorangriffe gegen Stettin und Königsberg. Einzelne feindliche Flugzeuge warfen ausserdem Bomben auf Berlin und Hamburg.

Luftverteidigungskräfte schossen bei diesen Angriffen 82 viermotorige Terrorbomber ab.

Močne severnoameriške sile zaustavljene med Parizom in Reimsom

Težki boji okrog Chalonsa-sur-Marne — Dva sovražna rušilca potopljena zapadno od Dieppe — Severnovzhodno od Varšave ter med Bugom in Narevom so bili prestreženi ponovni sovjetski napadi

Führerjev glavni stan, 30. avg. DNB. Glavno poveljstvo obojestranih sil javlja:

Naše divizije, ki so odbile močne, do sedemkrat ponovljene sovražne napade iz njegovih predmostij ob Seini severovzhodno od Pariza, so se na povleko odmaknile na nove postojanke proti severovzhodu. Po razrušenju pristaniških naprav in ostalih vojaško važnih objektov smo izpraznili mesto Rouen.

Med Parizom in Reimsom smo v ogorčenih bojih zadržali proti severu napadajoče močne severnoameriške sile. V južnem delu Soissons so se razvneli siloviti poulični boji. Južno od Marne so dosegli sovražniki motorizirani oddelki pri sunku proti vzhodu okoli kraja Chalons sur Marne, za katerega se bijejo težki boji.

V dolini Rodana so zavrnile naše bojeve zaščitne številne sovražne napade. Uničili smo večje število sovražnih oklepnikov.

Na alpskem področju zahodno od francosko-italijanske meje smo po hudem boju s francoskimi teroristi in ameriškim izvidnicami znova zavzeli mesto Briançon.

Hitri čolni so potopili v noči na 30. avgust zahodno od Dieppe nek sovražni rušilec. V istem vodovju so uničili bojni čolni in varovalna vozila vojne mornarice nek britanski rušilec razreda Hunt, ki se je po težkih detonacijah razklat.

Povračilni ogenj »V« na London se nadaljuje.

V Italiji so se vršili večji boji le na jadranskem obalnem odseku. V dopoldanskih urah smo z izgubami za

sovražnika zavrnili njegove silovite napade.

V Rumuniji so se izjalovili napadi Sovjetov pri Buzau in v dolini Bistric. S protinapadom smo na več mestih vrgli nazaj sovražne sile, ki so bile medtem prodrle preko prelazov madžarskega obmejnega ozemlja.

Oddelki borbenih letal so z bombami in strojnimi uspešno napadli sovjetske kolone na karpatskih prelazih.

V Vislinem predmostju zahodno od Baranova ponovni boljševiški napadi niso imeli uspeha.

Severovzhodno od Varšave ter med Bugom in Narevom so prestregle naše čete ponovne, z oklepniki in borbenimi letalci podprte sovjetske napade v hudih oklepniških bojih.

Na severnem odseku se je z izgubami zrušilo več sovražnih napadov zahodno od Modohna in severovzhodno od Dorpata.

Ponoči so bila zbirališča čet in sovjetske pripravljalne postojanke na področjih Modohna in Dorpata cilj napadov naših bojnih in nočnih borbenih letalcev.

Severnoameriški bombniki so napadli mesti Moravsko Ostravo in Bohumin ter madžarsko ozemlje. Ponoči je britansko letalstvo, ki je znova kršilo švedsko suverenost, teroristično napadlo Stettin in Königsberg. Posamezna sovražna letala so vrgla vrh tega bombe na Berlin in Hamburg.

Protiletalske obrambne sile so zbile pri teh napadih 82 strahovalnih bombnikov.

Moskva določa pogoje premirja z Romunijo

Stockholm. Če je potrebna potrditev že davno ugotovljenega dejstva, da sta Anglija in Združene države v romunski zadevi v vsakem primeru prepustili prednost Sovjetom, potem nam nudi severnoameriški državni tajnik zunanjih zadev Cordell Hull jasen dokaz o tem. Hull je podal na neki novinarski konferenci izjavo o Romuniji, v kateri je dobesedno izjavil: »Vlada Združenih držav je bila obveščena o napredovanju pogajanj z Romunijo in sicer so jo obveščevali sovjetski zastopniki. Pričakujemo, da bodo v kratkem podpisali pogodbo premirja v Moskvi. Združene države bodo bržčas zastopali vojaški in diplomatski odposlanci.«

Ta opis položaja potrjuje jasno in enoglasno, da ima Moskva v romunskem vprašanju proste roke, in da so se Anglija in Združene države izjavile kot nezainteresirane. Washingtonu je popolnoma zadostovalo, da so mu sovjetski zastopniki poročali o poteku pogajanj. Kremelj je vzel to zadevo v svoje roke, pogajanja o premirju se vodijo v Moskvi in Združene države in Anglija-bosta poslali celo opazovalce. »Daily Express« poroča, da bo angleški poslanik

v Moskvi zastopal Anglijo pri sovjetsko-romunskih pogajanjih.

Da ne bodo imeli ti anglo-ameriški opazovalci nobenega vpliva na potek pogajanj, je samo po sebi umevno. Oni so le statisti ter bodo odobravalali vse sovjetske zahteve, kakršni koli bi že bili. Noben čudež ni, da so si Sovjeti v tem položaju svesti svoje moči in da se smatra dnevnik »Pravda« v gotovih ozirih za vodnika romunskega naroda, ko poziva romunski narod.

Po Hullovu izjavi je še manj dvomljivo, kakor doslej, da so izdajalski kralj in njegovi priskledniki svoj narod sistematično ogoljufali, ko so trdili, da so pogoje premirja že podpisali. Ko je sedaj dokazano, da je Sovjetska zveza sama pogajalec z Romunijo, se je pokazalo, da nima Mihaelova klika nobene pravice, govoriti o »združenih narodih«, s katerimi se je baje spoznamela. Dejstvo je, da bo Moskva diktirala pogoje premirja ter bo nato ravnala z romunskim narodom tako, kakor odgovarja boljševiškim dejstvom, ne da bi se Kremelj bal, da se Anglija ali Združene države zavamejo za Romunijo.

Vedno bolj ogorčeni boji ob Marni

Berlin, 30. avgusta. Na zahodnem bojišču se je nadaljeval v ponedeljek z naraščajočo ogorčenostjo boj ob Seini in Marni. Ob izlivu reke Seine je napadla 1. kanadska armada mostišče zahodno od Rouena, vendar je bil pritisk šibkejši kot prejšnje dni. Sedaj skušajo Kanadčani in Britanci razširiti svoja mostišča med Rouenom in Parizom ter najti nove prehodne točke. Vsa ta podjetja podpirajo močni oddelki bombnikov in osredotočen topniški ogenj.

Ob kolenu reke Seine, vzhodno od Elbeufa je napadel sovražnik iz Fremeusa proti vzhodu. Vendar je bil odbit ter je zasedel le malo ozemlja. Tudi ob kolenu reke zahodno od Les Andelysa je bil s protinapadi prestrežen. Južno od Les Andelysa se je posrečilo britanskim silam pri Notre Danem de l'Isle za enkrat še s šibkejšimi silami ponovno prekorčiti reko. Tukaj ter severno od Vernona in severno od Mantesa je prodrli sovražniki nadalje proti severu, vendar zaradi nemških protikupepov ni dosegel nameranih uspehov.

Na področju Pariza so ponovili Amerikanci svoje napade pri Le Bourgetu. Tudi tu so bili v nekem globokem vdoru prestreženi in odbiti.

Težišče sovražnih nastopov je bilo vzhodno od Pariza ob Marni. 3. severnoameriška armada je napadla s pomočjo močnih oklepniških motoriziranih topniških in bombniških oddelkov na široki bojni črti ob Meauxa—Montmiraila proti severu ter je prodrla z 2 močnima klinoma do gozda Villers-cotterets ter do ceste Soissons—Reims. Med tema glavnima 2 klinoma so napadle delne sile pri Chateau Thierry ter severovzhodno od tod. V teku so težki boji vzdolž Ourcq in ob Vesli na odseku Fismesa. Na tem odseku se bijejo boji na področjih, ki so znana iz prve svetovne vojne.

Drug močan napad je izvedel sovražnik iz področja Romillyja proti severovzhodu. Pred nemškimi mostišči pri Epernay in Vitry-le-Francois je prišlo do ogorčenih še trajajočih bojov, v katerih so nemške čete uničile številne sovražne oklepnike. Opri na ta mostišča so napadli nemški zaporni

odelki in premakljive oklepniške čete sovražnika, ki je prodiral v smeri proti Chalonsu. Nadalje so v teku protinapadi proti ameriškim oklepniškim oddelkom, ki prodirajo iz področja gornje Marne proti področju vzhodno od Troyesa.

Ravno tako kot ob Marni je v polnem teku premakljiva vojna tudi na južnem francoskem področju. Iz Grenobla je poslal sovražnik oklepniške izvidnike ob Iseri ter je prodril do Bertvilla ter dalje proti severu v Savojske Alpe, ki so jih zasedli francoski uporniki. S svojimi naprepi potisnjenimi oddelki je dosegel jugovzhodno od Zeneve pri Annemasu francosko-švicarsko mejo. Izjalovili so se vsi nasprotni poskusi, da bi s hitrimi sunki iz gorovij zadel v bok nemške čete, ki se odmikajo v dolini Rodana. V težkih oklepniških bojih so bile razbite sovražne izvidniške sile južno in jugovzhodno od Valenca.

V Bretaniji nadaljujejo Angloamerikanci svoj velenapad proti Brestu. Po silnem bombardiranju in težki pripravi je pričel sovražnik z napadom na široki bojni črti. V ogorčenih menjajočih se bojih so očistile nemške čete majhne nasprotno vdore ter odbile sovražni napad. Izgube napadalec in degaullovec so zelo visoke.

Nemško-madžarsko vojno bratstvo ojačeno

Budimpešta 29. 8. Poluradni časopis »Budapester Nachrichten« piše, da na Madžarskem dobro vedo, da so naslednji tedni odločilni za usodo Madžarske. Sedaj se bo odločilo, ali bo Madžarska obstajala ali ne. Zaupati pa morejo na madžarsko hrabrost, viteštvo in zvestobo. Čast madžarskega meča ni bila v preteklosti nikoli omadeževana in tudi v bodočnosti ne bo prišlo do tega. Vsek Madžar je prepričan, da te vojne ne more končati niti izdaja, niti strahopetna odločitev orožja. Za Madžarsko odklanjajo vsako predstavo, kakršno goje v Romuniji nekateri ljudje v svoji naivnosti, da jih bodo namreč zavezniški smatrali za nenakopravne tovariste.

Dogodki zadnjih dni so nemško-madžarsko vojno bratstvo le še ojačili in ta bratstvo se bo izkazalo še naprej v borbi za nov, pravičen svetovni red.

Papež bo govori

Milan. Kakor smo tukaj izvedeli, bo imel papež Pij XII. dne 1. sept. radijski nagovor, ki ga bo prenašala vatikanska radijska postaja.

Borba za čas

Ze dolgo časa se zdi površnemu opazovalcu vojnih dogodkov, kot da nasprotniki Nemčije odločajo ne le o splošni odločitvi v tej vojni, temveč tudi o njenem tempu. Nemške armade so izpraznile velike prostore na vzhodu, na zahodu so izvedli Angloamerikanci vdor, padel je Pariz itd. Angloameriška poročila stalno zatrjujejo, da mora biti vojna v Evropi na vsak način to jesen končana. Zakaj vse to in zakaj se Nemčija sploh še bori, če je vse to res? Odgovor na to vprašanje nam da pogled za kulise sedanjega velikega in odločilnega dogajanja.

Nemško vojaško vodstvo nikdar ni prikrivalo, da se nemške armade zaradi velikanske nasprotno premoči v ljudeh in gradivu na raznih oddelkih po določenem načrtu organizirano umikajo. Veliki prostori, ki so jih v začetku te vojne zasedle, jim te premike tudi omogočajo, ne da bi se s tem vojna prenesla na nemško ozemlje. Kljub vsemu temu pa je nemško vojaško in politično vodstvo, kakor tudi nemško ljudstvo popolnoma mirno. Zakaj?

Na to vprašanje nam ve odgovoriti vsak nemški vojak, najbrž pa tudi vodstvo nasprotnega tabora, ki ima gotovo jasne vzroke, zakaj tako hiti, kakor da bi hotelo nekaj prehiteti. Ko se je na bojiščih razmerje sil spremenilo v prid nemških sovražnikov, so v Nemčiji s tem prav gotovo računali kot z neizogibnim dejstvom. Nemško vodstvo je dobro poznalo prednosti svojih nasprotnikov, prav tako pa tudi svoje prednosti in je ukinilo vse potrebno, da bo proti tovrstni nasprotni premoči nastopilo z drugo premočjo, ki je nasprotniki ne bodo mogli obvladati. Ta preobrat, ki bo pomenil pravo revolucijo v vojni tehniki, pa seveda zahteva svoj čas. Nasprotniki Nemčije to dobro vedo in zato sedaj tako neznanosno hitijo. Na vsak način hočejo Nemčijo prehiteti, ker dobro vedo, da bi bili sicer izgubljeni. Sedanja borba na bojiščih in po tovarnah je torej velika borba za čas, kajti potem se bo začela, kot vidimo iz današnjega članka »Tajnost zadnje faze vojne, nova, tretja faza vojne, v kateri bo prevzela Nemčija zopet iniciativo v svoje roke.«

Prostor, ki je doslej igral važno vlogo v vojni, je začel zgubljati svoj pomen. Sedaj bo kmalu nastopila ura, ko bo na njegovo mesto stopilo drugo, mnogo učinkovitejše orožje. Veliki napori, ki jih je preстал nemški vojak zadnje mesece na vzhodu, na zahodu in na jugu, so pokazali, da bo vzdržal tudi v teh zadnjih, morda najdramatičnejših tednih, ker ve, da bo nato prišla njegova ura.

Čez Seino

(Od vojnega poročevalca Karla Conradsa).

DNB, 29. avgusta. Ob Seini (PK). Nad normanskimi cestami nalahno prši Zarečje avgustovo nebo, ki je z morečo vročino več tednov lebdelo nad pokrajino, so je zatemnili. Od morja se dvigajo težki črni oblaki. To je vreme za naše kolone, ki so hotele po hudih bojih dvakrat ali trikrat vdreti iz svojih kotlov ter prekorčiti Seino. Sedaj se pomikajo, kamufilirane z vojaki in listi poletnega zelenja, da jih iz zraka ni mogoče videti. Šoferji so se oddahnili, vreme je pregnalo sovražne bombaške in lovec. Vkljub temu, da ni pri tem premiku na delu poljsko orožništvo, ki bi vodilo premik preko Seine, ki ga hočejo Amerikanci na vsak način onemogočiti, gre vse v redu, kakor je to možno le pri voznikih, ki so prevzeli vse evropske ceste.

Na nekem cestnem križišču nekega starega francoskega podeželskega mesta, v katerem so se zbrali možje in žene, starci in otroci, deloma brez sveta, deloma preplašeni od bližajočega se bojišča, pred vrati svojih hiš, je skočil nek mlad častnik s svojega oklepnika ter odredil, da krenejo oklepniki, ogledniški vozovi in edince s strelivom vseh vrst v smeri stalno se premikajočega bojišča, pratež pa v smeri proti Seini.

V cestnih jarkih leže uničena in sežgana vozila vseh vrst, mnogokrat vidimo visoke dvokolesne normanske vozove, v katerih so skušali bežeti Francozi rešiti svoje zadnje premoženje. Dalje leže v jarkih sanitetna vozila, ki so bila napadena v nizkih poletih in ki so z vseh strani bila dobro označena. Mnoga imajo še sedaj bele rjuhe z velikim rdečim kri-

Ogorčeni boji na vzhodu

Berlin 30. 8. DNB. Potek bojev na srednjem in severnem odseku vzhodnega bojišča potrjuje nadalje pravilnost nemške taktike, zadati sovražniku z žilavim odporom tolikšno izgubo, da mora svoje napadalne oddelke vedno varneje uporabljati. Sovražni napadi na nemške postojanke so postali šibkejši in v ponedeljek je prišlo med Karpati in Finskimi zalivom le še na nekaterih odsekih do pomembnejših bojev. Ta omejitve sovražnih napadov je v prvi vrsti posledica nenavadno visokih izgub, ki jih je utrpel nasprotnik v poslednjem času. Zaradi tega morajo Sovjeti pred nadaljnjimi napadalnimi nastopi, ki bodo gotovo sledili, osvežiti in na novo razporediti svoje oddelke.

Na severu vzhodnega bojišča so boljševiki brezuspešno napadli nemške zaporne postojanke med Pejpuškim in Virskim jezerom na obeh straneh Dorpata. Severovzhodno od Modohna so izvedli Sovjeti številne napade, večinoma v noči bataljona, ki so bili prav tako odbiti. Nemški protinapadi so vrgli sovražnika nazaj povsod tam, kjer je dosegel začetne uspehe. Hudi boji na tem odseku še trajajo. Na odseku pri Biebrzi in južno od Nareva boljševiki zaradi hudih izgub, ki so jih utrpeli v nedolgi, niso nadaljevali s svojimi napadi. Samo med Narevom in Bugom, zahodno od Ostrova, so še nadalje napadali. S podporo močnih oddelkov borbenih letal so dosegli nekaj vdorov, ki pa so jih nemške čete s takojšnjimi protisunkmi zajele ali očistile. Tudi med Bugom in Vislo je močno povislo sovražno napadnelo delovanje. V velikem kolenu Visle so se omejili boji na odsek zahodno od Baranova, med katerimi so napadajoče nemške čete krajeno izboljšale svoje postojanke.

Na romunskem področju se nahajajo nemške čete na obeh straneh spodnjega Pruta v silnem obrambnem boju proti boljševikom, ki pritiskajo z vseh strani in ki so zaradi kraljeve izjave v kratkem času preplavili Besarabijo in Moldavijo in ki se po prekoračenju delte Donave nahajajo že na severnem robu Dobruže. Odprle so si tudi že dohod v Vlaško, ki je jedro Romunije. Tu so prodrli Sovjeti kljub žilavemu odporu nemških čet dalje proti jugu ter so dosegli, četudi s hudimi izgubami oklepnikov, mesto Buzau in s tem cevovod za olje, ki poteka iz Ploestija v Konstanco

ob Črnem morju. Sovjeti pritiskajo močno tudi proti vzhodnim Karpatom na področju Targu, ker skušajo doseči prelaz, ki drži na Madžarsko. Tukaj so utrpeli napadajoči boljševiki zaradi protinapadov madžarskih oddelkov, ki se borijo na domači zemlji z izredno odločnostjo, visoke krvave izgube.

Sovražno obnašanje romunskih oddelkov proti nemškim četam se je mestoma ojačilo, četudi doslej ni prišlo do bojev večjega obsega. Romunsko protiletalsko topništvo je obstreljevalo nemške letalce in severno od Ploestija so se razvili silni boji med nemškimi oddelki protiletalskih topov in naprepi topojomski romunskimi oklepniki. Nadalje so napadli romunski oddelki, med njimi tudi romunski gorski lovci, nemške službene mesta na področju Kronstadta in na tamkajšnjih karpatskih cestah.

De Gaulle naj naredi red

Zeneva 30. 8. Iz radijskega poročila ameriškega vojnega poročevalca Millerja je jasno razvidno, da je zavzel položaj za ameriško-angelskim bojiščem v zasedeni Franciji kaotične oblike. Miller poziva generala de Gaulle, da napravi čimprej red.

General de Gaulle ve, da je to kritičen čas njegove poti. Na kakršen koli način, in sicer takoj mora ustvariti red in mora predvsem skrbeti, da se bodo izgubili tako imenovani Makiji v edincih redne francoske vojske. Zavezniški so morali samo na področju Pariza žrtvovati dve diviziji za vzdrževanje reda in miru, sedaj pa mora nastopiti de Gaulle.

Dopisnik izjavlja, da morajo sedaj pristati de Gaulle pokazati, ali hočejo in če so sposobni izpolniti to nalogo v okviru zavezniških načrtov. Zavezniški potrebujejo mir in red za bojiščem, vzdrževanje preskrbe in številne delavce. Prva de Gaullova odredba bo sicer zelo grenko zdravilo: za mnoge Francoze, toda on nikakor ne sme izgubljati časa.

Dopisnik potrjuje s tem nevtralna poročila o razmerah za angleško-ameriškim bojiščem. V okvirju tako imenovanih Makijev so se osnovalne dobro organizirane roparske tolpe, ki terorizirajo cela ozemlja, kot n. pr. Savojske Alpe. Te tolpe sestojijo iz ubeglih zločincev ter brezobzirno terorizirajo predvsem vasel, manjša podeželska mesta in kmetije, ki leže od rok.

Tajnost zadnje faze vojne Njihova linija se ni spremenila - naša tudi ne!

SS vojni poročevalec Ahim Fernau.
DNB 29. 8. (PK) Najpознее čez pol leta bomo vedeli, kar danes le še malo kdo ve:

Da je ta zadnja vojna faza, ki se je pričela 16. julija 1944, bila zavita v tajnost in da so imeli trije meseci junij, julij in avgust v resnici popolnoma drugačno lice, kakor smo vsi menili. Zgodovina je vedno dokazala, da so se za kulisami narodov dogodile stvari, ki jih v trenutni sploh ni bilo možno spregledati; da so trenutki pokazali tako čudno dvojno lice, da so bili narodi brez sveta; da so kontinenti nestrpno čakali na dogodek, ki je bil brezpomemben in da so bila v zaledju, ne da bi kdo pazil na to, stalno odprta neka vrata.

Zmaga — to je beseda, okoli katere naše misli neprestano krožijo, mir — za tega se nihče ne zanima, vprašanje zmage je glavno. Če se enkrat v mislih ponovimo, koliko strašnega, kakšno trpljenje so prinesla vojna leta nad vse evropske in da je usoda prisilila vse ostale narode, da podpisajo ta strašni račun skupno z nami, krivi ali ne, potem lahko zastane komu skoraj dih ob misli na zaslepljenost atentatorjev z 20. julijem.

Ta čas, ki ga sedaj, ravno sedaj preživljamo, je najbolj dramatičen, ki ga bo moderna svetovna zgodovina sploh mogla doživeti. Poznejši časi bodo jasneje in razločneje videli, da je igral svojo vlogo vsak milimeter in vsaka sekunda in da je pač mogel vsak izračunati, zakaj je zmaga Nemčija.

Fantastična je misel, si predstavljati, da je temu tako, kajti sedaj smatra svet, da je popolnoma drugače. Padel je Harkov, Stalino, Dnjeprpetrovsk, Uman, Smolensk, Pskov, Vitebsk so padli, Sovjeti se približujejo vedno bliže, vedno bliže. Padla sta Kijev in Lvov, oni stojijo pred Varšavo, pred Krakovom, pred vzhodno Prusijo, njim nasproti vržemo divizijo za divizijo in te morajo nazaj, neprestano nazaj. Polki propadajo, neskončno gradivo izginja v ruskem blatu, letalci manjkajo ali topništvo ali oklepniki, nekaj jih pa je morda zaustaviti. Toda tudi naslednji dan ne prinese ničesar. Počasi, toda vztrajno se približujejo Sovjeti. V Italiji se razširi neftunsko predmostje, Rim pade, Angleži korakajo, korakajo, korakajo, združijo ogromne množice topništva in letalstva ter stoje v Florenci. 6. junija prične invazija s peklenskim bombniškim in granatnim obstreljevanjem, Angleži in Amerikanci se zajedajo krepko v Normandijo, protisunkni se izjalovijo. In brez prestanka divjajo angleški bombniki nad Nemčijo in uničujejo naša mesta. Tako sta junij in julij. Te mrzle besede moramo enkrat povedati, kajti to je resnica in to je čast naših vojakov. To je strašna slika. Toda ta slika je napačna. Če sami ne bi vedeli in mogli potrditi, bi nas mogoč Churchill sam najbolje poučil in on se ne bi obotavljal, kajti za njega je ta slika popolnoma drugačna. Čez pol leta bo tako vsakemu vse znano. Takrat bomo imeli občutek, kakor takrat, če se pojavi po divjajoči, z ropotom napolnjeni temni noči neurja naslednje jutro dan, kakor da ne bi obstojalo prav nič, kar bi nam povzročalo strah in nas ogrožalo. Vsa pretekla noč je potem človeku skoraj nerazumljiva. Ta sestavek pišem na bojišču v Normandiji in sem sam vojak. Znani so mi bombniški napadi na naša mesta v Nemčiji, bil sem tudi sam sredi bombniškega napada v Berlinu. Nikakor mi niso neznane skrbi za mojo ženo, bolezen in silo. Toda dogodilo se je nekaj čudovitega: Odkar so mi postale jasne te poti misli in odkar se mi potrjuje korak za korakom, me prav nič ne vznemirja borba in poročila z vzhoda, nasprotno, strah pred temi dogodki je izginil popolnoma.

Ko smo že pred enim letom pričeli izgubljati komad za komadom tega ogromnega ruskega sveta, smo bili v zmoti, če nas je to plašilo. Bili smo v položaju človeka, ki stoji za steklenimi vrati in prisostvuje igri treh igralcev skata, ne da bi slišal njih govor. On opazuje karte igrajočih, tipične »grande« karte, ter se pričenja bati, ko vidi, da igralce izgublja fanta za fantom. On se zelo ustraši. Nato pa je igre konec in on vidi z začudenjem, da mu njegova partnerja častlata. Cesar namreč ni vedel, je to, da ni bila igra »grande«, ki so jo igrali. To je v resnici enostavna razlaga za važnost ali nevažnost vseh naših izgub pokrajin. Potrebno je le, da smo imeli pred tem potrebno pokrajino — in to smo imeli. To je bil smisel preteklih let, brez dvoma.

Pri tej formulaciji tako opazimo, da igra gotovo vlogo pojem časa, vloga, ki je doslej nismo poznali. Pri tem moramo premisliti naslednje: Anglija in Amerika sta pričeli leta 1939 vojno v letu, ki je bilo za obe jako neugodno. Obe državi še nista gotovi. Združene države še niso niti tako daleč, da bi lahko oficijelno stopile v vojno. Nemška premoč je očitna. To ve tudi Anglija, le ne pozna vsega obsega. Angleški račun je bil v resnici ženjalen: Anglija hoče namreč onemogočiti, da bi padla odločitev v tej vojni s strategijo, množico ali hrabrostjo, ki bi dovedla odločitev, vojna mora doseči na vsak način faze vsesplošnega izžepanja, to je končne borbe. Kajti takrat je dobila vojna značaj, ki ga potrebuje Anglija in Združene države: valovanje, gugalnico. Takoj se bom povrnil k temu pojmu, katerega nočemo pozabiti.

Führer je to točno vedel. On je poskušil ta načrt prekrizati, vse države, ki jih je Anglija iz tega namena Nemčiji zoperstavila, hitro premagati in izsiliti leta 1940 strateško odločitev. Bili smo jako blizu zmagi. Toda uspelo ni, ker se je Sovjetska zveza zvezala s kapitalizmom in stopila v vojno. Anglija je zadihala lažje. Takrat ni bila Stalinsva miselnost, da bo Nemčijo strateško premagal, toda zadihala je lažje, ker si je vojna prilastila v resnici obliko valovanja, za katero so zgradili Angleži in Amerikanci svoj celotni načrt. Njihov »generalni čas« ni bil izum. Začel je resnično delovati.

Valovanje je postalo očitno. S strateškim dejanjem, z bitko ni bilo možno premagati Sovjetske zveze, vojna se je zavlekla, čas je mineval, Angleži in Združene države sta se oboroževali, mi pa smo bili zelo zaposleni. Istočasno pa so nam puščali kri. Naša vojna proizvodnja je delala v tem smislu naprej. Anglija je pričela šele takrat. Popolna ureditev je bila izvedena šele v letu 1941-42. Valovanje, katerega princip so Angleži vedno v zgodovini iskali, je zaključilo prvo fazo, ko je bila Nemčija zgoraj, njeni nasprotniki pa spodaj. Sedaj se dviga Anglija. To je bila druga faza. Vojna je pričela v drugo. Vsi so bili že utrjeni, vsi že deloma razbiti, čas konca ni mogel biti, tako se je zdelo vsem, več daleč, le da je bil preložen v fazo, ko je Anglija zgoraj. To je bil Churchillov račun, zelo pameten račun. Vednost o tem razvoju je dala Angležem moč, da so prestali leti 1940 in 1941, ko so bili skoraj na koncu s svojimi silami.

Medtem se je vojna v Rusiji in Afriki nadaljevala. Kazalo je, kot da hoče Führer še vedno z vsemi silami doseči strateško odločitev na obeh velikih bojiščih. Churchill si je mel roke. Druga vojna faza, praktično obnovljen pričetek vojne z novimi angleškimi in ameriškimi sredstvi, bi moral Hitlerja zelo zadeti. Tudi angleški narod je bil zelo oslavljen, toda sedaj se je zdelo, da je dana garancija, da leži konec v časovnem odesku, ko so nemška vojna sredstva izčrpana in zastarela in ko bo prišel z ameriško oborožitvijo nov pričetek vojne s Churchillovimi besedami: Ko bo Anglija zgoraj.

Ta položaj lahko razložimo s primerom iz vsakdanjega življenja: Dva avtomobila vozita do skupnega cilja. Negotovo je, če imata dovolj bencina, ne da bi se prej morala obložitvi še z bencinom. Eden avto izbere krajšo, toda težjo pot, misleč, da bo njegovo gorivo zadostovalo. Toda njegov voz ne premaga strmine ter se mora vrniti na veliko cesto. Prvi voz pa je že v začetku zastal, ker je že moral v prvi polovici iskati gorivo. Sedaj sta na isti višini — le z razliko, da je eden, Anglija, že nabavil novo gorivo. Sedaj ima absolutno zaupanje vase.

Tak je bil položaj leta 1943. Angleži in Amerikanci so stali praktično razprtih rok ter gledali na dogodke. Dosegli so premoč na morju in v zraku, razbili Nemčijo počasi, toda zagotovo ter bili daleč od bojišč. S tem mirom bi oni lahko čakali do konca vojne. Toda zgodilo se je nekaj čudnega.

Leta 1944 je pričel nezasičen naval na Nemčijo. Noben človek ni dvomil, da imajo Angleži ogromne sile na zalogi. Angleži niso prišli le s sto bombniki, temveč s tisoči. Pristali so v Nettunu, sestrelili 200 tisoč izstrelkov v enem dnevu na enem odesku ter pričeli 6. junija z generalno ofenzivo. Na vzhodu je napadel Stalin z vsemi rezervami. To je bilo jako imponirajoče za svet. Nihče ni opazil, da je bilo vse to zelo čudno in da bi bile te žrtve pred zaključkom popolnoma nepotrebne, če bi bilo vse res tako. Toda prišlo je popolnoma drugače.

Pred enim letom je vedel Churchill, da nekaj o nas, česar še mi sami nismo vedeli. Angleški notranji minister Morrison je pred nekaj dnevi v Spodnji zbornici odgovoril na vprašanje, kaj je z Nemčijo, dobesedno: »Meni so znane strašne stvari.« Gigantski naval 1. 1944 ni razpolaganje z nadmočnimi silami, temveč najvišja sila in paničen strah, kakor če avtomobilist opazi, da je cilj še daleč, dalje, kakor je mislil in da ne bo imel več dovolj bencina. V tem vzdušju pritise po navadi vsi avtomobilisti brez miselnosti na plinisko vzmet. Prišlo je namreč, da ostanemo pri vzgledu, do tega, da ne vozita več oba avtomobila drug poleg drugega, temveč da je eden — Nemčija — daleč zadaj nekoliko od ceste. Mi sami upamo, da bo zopet skušal najti krajšo pot. V resnici pa se je odločil, da se opremi neposredno pred koncem z novim bencinom. Churchill je to zvedel že prerano, že pred dvema letoma. Za njega samega ni bil naskok dovolj velik, da bi storil isto še enkrat. Sedaj je prišlo le do tega, da bi dosegel njegov voz še v drugi vojni fazi svoj cilj. To je tajnost, ki jo Churchill pozna. Ta primer iz vsakdanjega življenja pa dobro razlaga te dogodke.

Spominjam se še prav dobro, da so teroristi v Franciji v preteklem letu naslikali na stene naslednje znake: »1918 = 1943.« Leta 1943 naj bi postalo leto 1918. Danes vem, da to ni bila nobena propagandna teorija, bila je to najgorenkejša nujnost. Churchill zna računati! On ve za termine, kateri sami nismo poznali in še danes ne poznamo. Našli so pri nekem ujetniku neko staro angleško revijo, v kateri je bilo narisano orozje »V 1«, napačno sicer, toda vendarle nekoliko približno. Ko sem to videl, mi je bilo vse jasno in potrjuje:

1. Churchill je pravočasno vedel o novih orožjih.
 2. On ni mogel onemogočiti zgradnje orožja.
 3. On ni mogel konstruirati orožja pred nami.
 4. On ni našel nobene obrambe.
 5. S tem je vedel, da bo dan termin, ob katerem prične tretja vojna faza in ob katerem bo Nemčija, točno kakor leta 1942, pričela vojno še enkrat od začetka, in v tej fazi bo Nemčija na vrhu.
- Tako, kakor je vedel o orozju »V 1«, tako bo tudi zvedel o drugih »strašnejših« stvareh. In on ve še nekaj, kar je zanj še mnogo strašnejše: on pozna termin.
- Zaradi tega je napisal »1918 = 1943«, zaradi tega bi moral brezpogojno priti konec leta 1943. Leta je minulo. Mi sami nismo niti dvomili, kaj bi to pomenilo za Churchilla in za Roosevelta. Sedaj jima preostaja le še en poskus: V zadnjih minutah njihove vojne faze po-

Ko so komunisti videli, da z orožjem nikdar ne bodo mogli zmagati, so se zatekli spet k svoji stari taktiki, k laži in zvijači. Medtem ko tolovajsko vodstvo že premišluje, kako bi odkrilo iz vročega pekla, ki so mu ga pripravile domobranske čete, skuša v zadnjem trenutku rešiti usodo vsaj nekaterih svojih političnih odredov s tem, da bi z lažjo in s propagando oslabilo udarno moč Slovenskega domobranstva.

Komunisti so dobro premislili in preštudirali, kje bo treba razkroj začeti. V članku »Razkrojiti nas hočejo« smo objavili njihova tajna navodila, ki so jih dali svojim aktivistom — komunistom. Istočasno pa so v vseh svojih podtalnih listih in brošuricah uprizorili organizirano gonjo proti slovenskemu domobranstvu. V ta boj so vpregli vse, od bivšega krščanskega socialista Toneta Fajfarja, preko Mikuža, Krajgerja, Ziberla, Marijana Breclja. Vide Tomiščeve pa do samega vrha »Osvobodilne fronte«, Borisa Kidriča. Gre jim res za življenje, za biti in ne biti, ves njihov obstoj zavisi samo od tega, ali bodo mogli domobranstvu oslabilo njegovo udarno silo.

Ko smo pričeli poročilo o govorih nekaterih politikomisarjev, ki so že jaskovali nad usodo komunizma v Ljubljanski pokrajini in udarjali na mile strune, češ da se bo itak treba pobotati z domobranci, »če hočemo, da nas ne bo vzel vrage, so se nekatera mehka in naivna srca v Ljubljani takoj ogrela za to misel, češ, glejte jih, spreobrnilo so se, pojdimy jim nasproti, sprejmemo ponudeno roko; tako bo vsaj konec prelivanja bratske krvi. Vse kaže, da so celo nekateri manj zavedni in manj poučeni komunisti mislili, da hoče vodstvo komunistične partije morda res spremeniti svoje stališče in omiliti svoje strupeno sovražstvo do vsega, kar je zares slovensko in katoliško.

Vsem tem naivnežem na naši in na komunistični strani — če jih je tam res kaj bilo — pa je jasno in kratko odgovorila Vida Tomiščeva v »Ljudski pravici« z dne 13. avgusta 1944, kjer

Nakane zločincev so se izjalovile

Tolmin, 25. avgusta.

Sijajen in zdrav razmah Tolmina in njegove domobranske postojanke je za protinarodne komuniste in njihove ofarske pajdaše bridkost, ki že in boli.

Tolmin je bil od nekdanj središče goriških Gor, njihovo srce. Saj so po njem prebivalce te gorate pokrajine nazivali za Tolmince. Tolmin je bil na to ponosen in se je rad postavjal kot druga prestolnica goriške dežele. Savojski so ta lepi slovenski trg pod Kozlovim robom, ki se ponaša s pestro, pomembno zgodovino, in je od Stvarnika obdarovan z neprecenljivimi naravnimi krasotami, zmaličili in ponižali. Vsakemu pravemu Tolmincu se je milo storilo, če je v zadnjem desetletju obiskal svoj domači trg; prišel je na domači zemlji v tuji svet.

Pred nekaj meseci so prišli v ta planinski raj vrli slovenski narodni varnostni stražarji. Postavili so tu svoje šotore in začeli delati. Vedeli so: če hočemo ozdraviti in rešiti Tolminsko, moramo ozdraviti, očistiti in rešiti njeno srce — Tolmin. To vzvišeno delo se jim je čudovito posrečilo. S pravo fantovsko korajžjo in neosebnošću so jim je v kratkih mesecih posrečilo dati Tolminu novo znanje in notranje lice. Tolmin je zopet slovenski in je zopet priznana središče prelepe tolimnske dežele, ki je po svoji iskreni narodni zavednosti in načelni jasnosti vedno prednjačila med goriškimi pokrajinami. Tolmin se je prerodil v slovenski domačosti. Pregnetel in prekraval je svojo notranost in njegova beseda je postala zopet tehtna, odločujoča, da ji prisluzne vsak deželan. V Tolminu je zaplapolala naša trobojnica. V Tolminu je javno zavrkala naša pesem in njen odmev je bobnel od strmih pobočij in skalnatih sten naših Gor. V Tolminu so zginitli tuji napisi in so stopili na častno mesto domači. V Tolminu so se odprla vrata slovenskih šol in so slovenski šolarji zopet začeli

pravi dobesedno: »Razkroj sovražnika ne pomeni nikakega kompromisa s sovražnikom, nikakega pomirjevanja s sovražnikom. Razkroj sovražnika, to se pravi storiti vse, da del sovražnikov zapusti svoje vrste in drugi del popolnoma razkrinkali na njihovih pozicijah. Razkroj pomeni prav tako razkrojitev vseh kolebljivcev, sredincev, ki bi hoteli v tem času odlagati svojo odločitev in čakati na trenutek, ko se bo zmaga definitivno obrnila na eno ali drugo stran. Istočasno, ko dajemo možnost prehoda v naše vrste, moramo z vso silo pobijati vse teorije, da je danes še možno stati neodločen ob strani in ne biti obenem sovražnik našega gibanja.«

Iz vsega tega se dovolj jasno vidi, da tu ne gre za nikak kompromis, za nikako popuščanje od komunističnih zločinskih ciljev, ampak da gre res samo za pridobivanje novih članov zločinskemu komunističnemu gibanju in to v času, ko gre to njihovo gibanje po zaslugi domobranstva že v zaton.

In da si ne bi kdo delal utvar, češ da bi komunisti potem, ko bi privabili nekaj sredincev, ali kot oni predrzno zaupajo, celo domobrancev kaj popustili od svoje zločinske linije, poudarja Tomiščeva ponovno, »da torej ne gre za nikake spremembe naše linije. Linijo komunistične »osvobodilne« fronte pa že predobro poznamo. To je linija zločinov, linija umorov, linija požigov in nasilja, predvsem pa linija laži in hinavščine, če naj se temu sploh še reče »linija«. In k tej svoji zločinski »liniji« vabijo komunisti domobranci in predvsem sredince.

Se en korak dalje pa je šel Marjan Breclj v Slovenskem poročevalcu z dne 2. avgusta 1944. V dolgem članku, kjer je med mnoga besedičenja vstavil skoraj dobesedno uradna komunistična navodila za razkroj domobranskih vrst, se je povzel celo do tega, da vabi slovenske duhovščino, naj komunistom pomagajo razkrajati domobranske vrste. Naprej vabi, tako kot vsi komunistični navijači v zadnjih tednih, »zlate« sredino, naj se pridruži komunističnemu zločinskemu pokretu. »Današnja doba,« pravi Bre-

celj, »je zadnji klic vsem tistim, ki so s svojim vedenjem podprli tako imenovano politično sredino. Njih mlačnost in špekulativnost njihovih voditeljev nima nobene realne perspektive več. Zadnji čas opredelilive je prišel. In prav opredelitev takih ljudi na stran Osvobodilne fronte more brez dvoma prispevati k razkroju domobranstva. In še nekoliko lažje v tem prispeva, to je slovenski duhovnik. Na kakšen način lahko slovenski duhovnik pripomore s temu razkroju, sam dobro ve. Marsikje mu je pot v nasprotno postojanko najbolj odprta.« Res mu je široko odprta, vsi slovenski domobranci si tega stika želijo, ker vedo, da je Mikuž samo eden!

Dobro je, da komunistična navodila vsi poznamo. Dobro je, da vemo za snubljenja in za ovinkaste poti, ki bi jih rada komunistična razkrojvalna akcija. Morda bi komunisti s tem pozivom res koga preslepili, ako ne bi vsi dobro vedeli, da se komunist samo potuhne, da menja dlako, svoje volje ne ravena pa ne menja. V tem primeru pa komunisti niti dlake niso menjali, saj odkrito izjavljajo, da pri vsej tej taktiki »ne gre za nikake spremembe njihove linije, to je »linije zločinov in laži«.

Komunistična linija se torej ni spremenila — tudi naša se ne bo! In naša linija je: boj komunizmu do popolnega uničenja, boj za popolno svobodo slovenskega naroda. In na tej liniji nas ne bo motil in oviral nihče, pa naj prihaja od koder koli.

OPOZORILO vojnim obveznikom

Vojni obvezniki rojstnih letnikov 1914 do 1926, ki so z razglasom Vrhovnega komisarja za Jadransko Primorje pozvani k zdravniškemu pregledu in nastopu vojne službe, se opozarjajo, naj se točno drže objavljenega vrstnega reda in naj prihajajo pred naborno komisijo na Stadion — Vodovodna cesta — natančno določeni dan in uro, ki sta po razglasu določena zanje.

Najkasneje do 8. ure jutraj morajo biti vsi za določeni dan vpoklicani obvezniki na Stadionu, sicer se bo smatralo, da izbegavajo vojno dolžnost in se bo z njimi postopalo strogo po tozadevnih predpisih.

Kdor izmed obveznikov vpoklicanih rojstnih letnikov doslej je kakršnega koli razloga še ni bil pri naboru, naj v izogib težkih zakonskih posledic zanesljivo pride k naboru dne 9. septembra 1944, ob 8. jutraj in naj prinese tozadevno opravičilo s seboj.

Pokrajinska uprava v Ljubljani

Vojaški urad

Iz Trsta

Cirkularni čeki so vedno bolj v prometu. Ker prebivalstvo razume sedanji položaj, jih je brez nadaljnega sprejemanja kot plačilno sredstvo, a je odklanjalo čke bank, ki imajo svoje sedeže v zasadenih predelih južne in srednje Italije. Sedaj je bilo objavljeno, da se smatrajo za veljavne tudi čeki takih bank. Zastduje le, da imajo te banke kako svojo podružnico izven zasadenega teritorija v Italijanski socialni republiki ali v Jadranskem primorju. Sprejemanje takih in vseh že itak veljavnih cirkularnih čekov je obvezno in je njih veljava enaka gotovini.

Avtomobilska nesreča. V bližini pokopališča se je v Istrski ulici prevrnil avto. Razen poškodb na avtomobilu so bili ugotovljeni tudi ranjeni, katerih poškodbe pa k sreči niso bile težke. Ranjeni so bili: delavec Umberto Bonaca iz Gozdne ulice št. 6, pleskar Giorano Nelli iz Finove ulice št. 12, delavec Anton Cunja iz Severjeve ulice št. 1, delavec Franc Voltolina iz Gornje Grete št. 276 in vozač Ernest Mallico iz Istrske ulice št. 98. Imenovanici so se zatekli v glavno bolnišnico, kjer so jih obvezali in nato odpustili.

S koleso se je prevrnil v ulici Nizze Kajetan Moretti, stanujoč v ulici Sloge št. 21 in se pri padcu tako poškodoval, da so ga morali prepeljati v bolnišnico, kjer je bil sprejet v zdravljenje za dva do tri tedne.

Umrli so: Brentar Franciška por. Graci, Pertot Katarina vdova Enik, Filinič Marija por. Duimović, Blasiža Henrik in Bertič Jože.

GOSPODARSTVO

Tvorniške kuhinje na Hrvaškem. Posebno v Bosni je vedno več tvorniskih kuhinj, od katerih je bila prva ustanovljena poleti 1941 v Sarajevu.

Aliiranca Italija brez surovin. Pod tem naslovom poroča Deutsche Adria-Zeitung, da je na svoji zadnji seji ministrski svet Bonomijske vlade razpravljal o vprašanju prevoza in surovin. 23 železniških delavnic, ki se jih nahaja danes v zasadeni Italiji, predvsem velika železniška delavnica v Napoliju, ne morejo delati zaradi pomanjkanja premoga. Počasi bo postalo tudi zaslepljenjem angleškim prijateljem jasno, kaj je vse dobavila zadnja leta Nemčija Italiji in da se je temu zahvaliti, če se je gospodarsko življenje v Italiji vzdržalo. Mussolini je lani julija navedel nekaj števil o uvozu surovin iz Nemčije za leta 1940, 1941, 1942 in prvih 6 mesecev 1943: 40 milij. ton premoga, 2 milij. ton kova, 22.000 ton bunc (umetnega kavčuka), 220.000 ton letalskega bencina, 421.000 ton motornih olj itd. Manjše dobave drugih kovin niso upoštevane.

Organizacija denarnih zavodov na Hrvaškem. Na osnovi zakona o ustanovitvi hrvaških stanovskih organizacij je bila v okvirju glavne zveze stanovskih organizacij ustanovljena hrvaška zveza za bankarstvo in zavarovalstvo. Člani te zveze morajo biti vsi denarni in zavarovalni zavodi na Hrvaškem.

Nova madžarska vlada

Budimpešta, 30. avgusta. Dosedanji ministri predsednik Stojtaj, ki zaradi bolezni že več tednov ni mogel izvrševati vladnih poslov in čigar zdravstveno stanje v doglednem času ni obetalo izboljšanja, je zaprosil za odstop, čemur se je pridružil vsa dosedanja vlada. Državni upravitelj je poveril sestavo nove vlade generalnemu polkovniku Geci Lakatošu. Nova vlada je sestavljena sledeče:

Ministrski predsednik: generalni polkovnik Lakatos, notranji minister: Nikolaj Boncosz (kot doslej), zunanji minister: generalni poročnik Hennyey, finančni minister: Remenyi-Schneller

skusili z obupanem posegom v vojno — in tega doživljamo sedaj.

Če je potreben za to razmišljanje še zadnji dokaz, potem ga je prinesel Churchill sam v nekem intervjuju; dejal je: »To vojno moramo končati do jeseni, drugače...« in nato je molčal ta stari mož, požigalec.

Do jeseni, da vemo, zakaj moramo izvesti zadnje velike napore. Ti napori pa ne presegajo naših sil. Doslej v tej vojni se še nismo vdal v nobenem kritičnem položaju. Plačali bomo zadnjo ceno, ki jo moramo plačati. Z vsemi sredstvi in z vsemi silami. Zmaga je v resnici popolnoma blizu.

Berite knjige Slov. knjižnice!

(zopet imenovan), poljedelski in prekrbovalni minister: Bela Jurček (zopet imenovan), pravosodni minister: Vladar, honvedski minister: Ludvik Csataj (kot doslej), prosvetni minister: Ivan Rakovsky, industrijski minister: Tibor Gyulay, trgovinski in prometni minister: Oliver Markos.

Pariz po odhodu nemških čet

Madrid, 30. avg. Iz Washingtona poročajo, da javljajo poročila iz Francije, da je nastopila v Parizu lakota in kaotične razmere. Sicer se lahko dobi v Parizu steklenica šampanjca za 2000 frankov, toda kruha ni skoraj nikjer moč dobiti. Dolar stane sedaj že 400 frankov, to je 8 krat toliko kot je uraden tečaj. Proti temu so protestirali že tudi zavezniški vojniki, ki dobivajo plačo v francoskih frankih na podlagi uradnega tečaja. Da sredi take inflacije ne manjka umazanih vojnodobniških poslov, ni prav nič čudno.

Tudi politična vlada vse prej kot red. Na De Gaulle sta bila med njegovim 8-dnevnim bivanjem izvršena nič manj kot dva atentata. Policia je povsem brez moči. Zavezniški se ne brigajo za notranje politične zmešnjave, potem ko so predali notranje vodstvo de Gaulle. To je, tako zaključuje dopisnik, slika francoskega glavnega mesta po odhodu nemških čet.

Zadnja pot treh mrtvih junakov-domobrancev

Z veliko udeležbo na pogrebu nadporočnika Bana in višjih narednikov Lipovška in Metlikoviča je zavedna Ljubljana soglasno obsodila podel komunistični zločin

Ljubljana, 30. avgusta.

Včeraj popoldne se je Ljubljana poslavljala od mrtvih junakov, žrtve podlega zločina v Stični. Ljudje so občutili tragiko prizadetih družin, ki so morale darovati svoje drage domovine. Ljudstvo je junaške žrtve neprenehoma obiskovalo in jih kropilo. V cvetje odeli so tu čakali zadnje poti nadporočnik Bano in njegova hčerka Majdka, višja narednika Metlikovič in Lipovška Franci.

Ob pol štirih se je zbrala velika množica ljudi, da pospremi k zadnje-

Poveljnik in prijatelj Bano!

Pol leta bo kmalu, ko se spoznala v I. domobranski skupini.

Z enakimi pogledi na probleme današnje prelomne dobe, v skupnem življenju in borbi za svobodo, se je spoznala prijatelj, dejal bi skoraj brata. Pa ne samo meni, vsem svojim vojakom si bil očevoško dober in skrben poveljnik, tovarišem prijatelj, nadrejenim pa tovarško poslušni častnik.

Veliko borb in lepih uspehov je dosegla Tvoja četa, zato si bil upravičeno ponosen na svoje junake, le-ti pa so bili ponosni na svojega junaškega poveljnika nadporočnika Bana.

Ko se je zadnja dva meseca nekajkrat sešla, si mi nasmehljaje obraza in tihotoni od pripovedovalca o zadnjih pohodih in uspehih naše čete. »Spet smo zaplenili dve strojnici, precej municije — a dejal, a že se ti je zresnil obraz, ko si omenil, da je eden Tvojih vojakov ranjen, en podčastnik pa je padel.

»Najboljše izgubim!« si mi potožil. Da, najboljše med nami padajo, zato se ne čudim, da je Bog, ki spremlja in blagoslovlja naše napore, izbral tudi Tvojo četo.

Notranje prepričan, da more biti le krščanska družina osnova bodočega reda in družbene ureditve, si si ustvaril svoj dom in družino. Lepa harmonija je vladala v njej, ki ti je neoporečno vlivala toplih misli in nežnih čustev. Kako rad si govoril o svoji dragi ženi in o dveh svojih ljubkih hčerkah. Kako otroško vesel si bil, ko se ti je v pomladi izpolnila vroča želja, da si mogel biti doma na dan, ko je šla Tvoja Majdka k preemu se. Obhajila. Ljubezno do družine ti je navedla misel, da si jo povabil na počitnice k sebi v Stično. Prijeten sem bil ob tem pripravljen svidenju preteklega petka. Kot da bi slutil, da je to poslednje svidenje na tem svetu.

Mati, domovina, Bog — Tebi niso bile prazne besede. Po dobri vzgoji, ki si jo prejel od svojih staršev, si svojo duha in telo vzgajal in krepil v katoliških organizacijah. Med prvimi si bil v vrstah Sentjakobčanov prej, med prvimi si bil tudi sedaj, ko se duhovni na Slovenskem ločijo na levo in desno. Zaradi svoje globoke vere v Boga, prave in nesebične ljubezni do našega naroda, pa dobrega poznanja bistva in cilja komunizma si se od vsega početka postavil na odklonilno stališče do komunističnega pokreta Osvobodilne fronte. Tokren si bil privatno, takšen si se upal nastopiti v uradu, takšen si zgodaj vstopil v Slovensko domobranstvo.

Šel si v borbo proti sovražniku našega naroda in njegovih tradicij — v jasni in odkriti borbi, ker Tvoj značaj za hrabrostjo ni poznal. — Poznal pa je Tvoj in naš sovražnik. Spoznali in občutili so komunisti zadnje čase, da domobranci imajo v orožju niso več do- rasli, zato se morajo posluževati novih, zločinskih sredstev, sredstev, ki se jih v boju z nasprotnikom upa poslužiti le mednarodni kriminalci in teroristi.

Poslali so peklenski stroj, ki je poleg drugih vzletel življenje tudi Tebi in Tvoji Majdki in težko ranil Tvojo družico.

Odmrlo je telo vzornega domobranskega častnika, odmrlo srce družinskega očeta.

Njima pa, ki se poslužujejo tako podlega načina borbe, pa velja ob Tvoji krsti, Drago, naše zagotovilo in prisega, da bomo bodi nadaljevali do naše zmage, nadaljevali s podvojenimi silami in potrdjenimi sredstvi.

Naš Drago! Vojaki Tvoje čete Te zadnje pozdravljamo in se Ti zahvaljujemo za Tvoje delo in žrtve za naš narod! Pozdrav tudi od poveljnika, častnikov in domobrancev I. bataljona. S. B.

mu počitku vrliga slovenskega moža nadp. Bana in njegovo hčerko. Junaškemu možu so se prišli pokloniti najvišji predstavniki oblasti. Nemškega zveznega častnika je zastopal major Köhl, zahvalo slovenskega naroda in domobranstva pa so mrtvemu junaku prinesli g. prezident Rupnik, podpolkovnik Krener s podpolk. Peterlinom in Vizjakom in zborom domobrantskih častnikov.

V imenu udarne bojne skupine majorja Križa se je od rajnega junaka poslovil poročnik Vovko. Na kratko je opisal potek in način zločinskega atentata, ki je imel namen uničiti hrabre poveljnike udarne skupine, med moštvom pa povzročiti zmedo. Ne, ne bodo nas uničili zločini, ko nam že hude borbe ne morejo priti do živega. Sli bomo naprej do uresničitve onega cilja, na katerega smo prisigeli — do uničenja zločinskega komunizma.

Za njim je spregovoril stanovski tovariš Pavle Borštnik, ki je orisal blag in klen značaj pokojnega nadporočnika Bana, njegovo težko življenjsko pot.

Hrabrega častnika in njegovo hčerko so vzeli na rame domobranci, razvrstili se je žalni sprevod. Na čelu je korakala domobrantska godba s častno četo, sledili so mnogi venci, za njimi krsti z vojaškim spremstvom, duhovščina in nato sorodniki. Za njimi so šli predstavniki oblasti, zbor častnikov, nato pa zelo dolga vrsta spremljevalcev na zadnji poti.

Ko so mrtvega častnika in 7 letno hčerko polagali v isti grob, je ljudstvo dolgo časa nemo stalo ob odprtem grobu. Oči mnogih so se zasolile, ko je duhovnik spustil na krsti prvo prgišče prsti.

Med drugimi na grob položenimi venci so bili tudi venci nemškega zveznega štaba, venci g. prezidenta in slovenskega domobranstva. Tudi Belokranjci so zglednemu rojaku poklonili venci zahvale.

Ob petih je odšel na zadnjo pot proti Orlovemu vrhu višji narednik Metlikovič Riko. Tam ga je čakala častna domobrantska četa. Domobrantsko vodstvo je zastopal podpolkovnik Peterlin. Molče so stali pokojnikovi tovariši domobranci ob težkem slovesu, ki je padli junak za vedno zapustil svojo mlado ženo in od žalosti potrt mater. Višji narednik Metlikovič Riko je vsem tako lepo kazal zgled, kaj se pravi lepe dni mladega življenja darovati domovini.

Ob šestih so se prijatelji in tovariši poslavljali od višjega narednika Lipovška Francita. G. prezidenta je na zadnji poti mladega junaka zastopal tajnik pokrajinske uprave. V imenu domobranstva so se žrtvi prišli pokloniti podpolkovnik Peterlin in Vizjak z mnogimi častniki z majorjem Križem na čelu.

Ob odprtem grobu je pokojniku govoril poročnik Vovko. Zahvalil se je mrtvemu junaku za tako hrabro vzdrževanje in vsem glasom zaklical, da nas ti zločini niso potrti, temveč znova pokazali, da je borba proti komunizmu neizprosna do konca. Zadnje besede mu je spregovoril tovariš iz šolskih let, kakor se je slovenska mladina vzgajala, taka bo ostala tudi na brambinski okopih pred komunizmom. Zločini nam vere v zmago ne morejo zatemniti, kri zavratno umorjenih pa nam je novo seme za nesebičnejše delovanje.

Mrtvi junaki so imeli tako lepo zadnjo pot, kakor se za junake spodobi. Ta dan se je znova pokazala hvalnost slovenskega naroda do onih sinov, ki žrtvujejo svoje življenje za naše skupno življenje, za življenje slovenskega naroda. Na najbolj podel način izvršeni umori so nas potrti, toda ob enem utrdili v neizprosni borbi proti komunizmu. Vzeli so četi njegove hrabrega komandirja Križve bojne skupine, nadporočnika Bana, niso pa vzeli tem fantom junaštva v borbi. Ko bo 28. četa s prezirno smrti hitela v juriš, bo vedela, saj tako bi nas vodil tudi naš hrabri komandir Bano.

Drago Bano se je rodil 22. dec. 1905 v Metliki. Oče je umrl, ko je bil Drago star 10 mesecev in njegov starejši brat 2 leti. Mati, vdova se je sama trudila z vzgojo sinov, se preselila kasneje v Ljubljano, da sta sinova lahko obiskovala gimnazijo. Drago je absolvirati trgovsko šolo, na kar je šel takoj v službo na pošto hranilnico, kjer je bil v službi 21 let.

Silno je ljubil Belo Krajino in šel tja, kadar je le mogel. Decembra 1943 leta je vstopil v Slovensko Domobranstvo, bil je na Gradu, kmalu odšel na teren v Grosuplje, od tam v Stično.

Ob atentatu v Stični je bil sicer izven poslopja, v katerem se je ta nesreča zgodila, ugodno pa je bilo, da so ga ravno tisti trenutek poklicali, da podpiše nek nujen spis, zato je prišel k oknu in kar na oknu podpisal. V tem je pa peklenski stroj že eksplodiral.

Padel je junak

»Mojega sina ne bi bilo več med živimi, ko bi nadporočnik Bano ne bil tak junak.« je dejala neka mati, ko je zvedela za nadporočnikovo smrt. Ko je bil nadporočnik Bano še v Grosupljem, se je nekoč, moralo je biti januarja ali februarja, peljal z oklepnim vlakom na nočno vožnjo. Ker so komunisti imeli tedaj še stalno zasledeno Hovo goro, so mogli neprestano nastavljanje mine pod tračnice in v zasledah prežati na vlak. Da bi se oklepni vlak zavaroval pred vsem tem, so morale ob njem hoditi po bregu pobočne patrole, ki so sporočile moštvo na vlaku grožeco nevarnost. V patrolo so šli vedno najbolj pogumni in žilavi fantje, saj so morali biti vedno pripravljene, da zadenejo ob komunistično zasledo, pa tudi pot je bila naporna, saj so morali hiteti, če so hoteli na svoji poti čez drn in strati vzporedno z vlakom, čeprav se je pomikal naprej le s hitrostjo štirih kilometrov na uro.

V to pobočno patrolo je šel tiste noči, ki bi bila za vso posadko oklepnega vlaka usodna, nadporočnik Bano. Z brzostrelko, pripravljeno na strel, je hitel pred svojimi fanti in se pomikal v temno noč daleč pred vlakom. Kar se oglašal nekaj metrov pred njim pritaen glas:

»Tovariš, v kritje pojdi! Oklepni vlak gre!«

»Čakaj, grem pa kar k vam!« In že je pomolil nadporočnik Bano svojo brzostrelko preko roba kadirje, v kateri so izza varnega kritja prežali na vlak komunisti. V temno noč se je zablikal plamen in zaregljali strel: šest razbojnikov se je zakotalilo po zemlji. V tem je Bano že opazil žico, ki je vodila iz zasede proti tračnicam. Dal je znak in vlak se je ustavil.

Medtem ko so komunisti do takrat nastavljali mine, ki so se razletele ob pritisku prvega vagona in ni bilo posebne škode, ker sta bila prva voza navadno tovorna vagona, obtežena s tračnicami in kamenjem, bi tedaj z žico sprožili mino šele, ko bi pripeljali nanjo oklepni vagoni. Kdo ve koliko mladih življenj bi bilo uničenih, kdo ve koliko src bi zaplakalo ob izgubi svojih dragih, ko bi takrat nadporočnik Bano ne bil tak junak. In danes plakajo vsi ti za njim...

Ali ste že brali

velike umetnine, ki jih je spisal islandski književnik

Gunnar Gunnarsson?

V teh dneh boste imeli priliko čitati njegov veliki roman

»Na bregu življenja«

Izhajal bo v »Slovencu« kot

naš novi listek

in bo nujal vsem čitateljem prav poseben leposlovni užitek.

Večna beseda našemu času

Verjetno je, da so ljudje pozabili, kaj je zver in kako živi. Če bi namreč videli, kako živi — če bi videli ne samo z očmi, ampak tudi s pametjo — bi občutili razliko, ki je med človekom in zverjo. Ne bi živeli tako, kot živijo sedaj, prizadevali bi si, da to razliko ohranijo in poglobijo. Zver je prav zato zver, ker živi v divji borbi za obstanek, v borbi za boljši kos mesa. Zaradi hrane, zaradi uživanja je borba. V naravi vlada neizprosni zakon, da velike ribe žro manjše.

Zdaj pa pogledajmo v življenje ljudi. Mnogi ljudje niso v načinu življenja nič drugačni kot so živali, samo da je jedo kuhano in bolj izbrano. Verujejo, da imajo dušo, živijo pa, kot da je nimajo. Imajo pamet in voljo pa jim ne služi v to, da bi se razlikovali od živali. Človek in žival uživata hrano, v tem sta si enaka. Toda samo do tu. Razlikujeta pa se že v borbi za hrano, pa tudi v uživanju samem. Uživanje hrane določa živali nagon, človeku bi ga morali določati pamet in volja. Če pamet ureja človekov nagon po prehrani, se človek

dviga nad žival, če ga ne ureja, pa de pod žival, slabši je od živali. Žival se samo hrani in ohranja svoj rod in že izpolni svoj namen, pri človeku pa je to najnižje, vse drugo je višje, tu je šele začetek — konec pa je šele v Bogu, vmes pa je neizmerna pot rasti v duhovnost.

V naravi je boj za obstanek, ker vladajo nemi zakoni in narava ne pozna odpovedi. Urejeno uživanje dobrin omogoča složno življenje človeštva, nebrzdano uživanje pa nujno rodi boj, boj iz same požrešnosti. Mir je samo v odpovedi, da more imeti tudi moj bližnji prostor na soncu. Mir je samo v odpovedi, da se telo pokori pameti in ne nagonom. Telesu je namreč hitro ugodeno, da ima, kar potrebuje, nebrzdanemu pohlepu duše ne zadošča vse svet. V tem je tudi razlika med človekom in zverjo. Zver je sita, človek nikoli, če se sam ne obvlada.

Dobro bi bilo, da bi ljudje zopet od blizu videli življenje zveri, potem bi se morda sramovali sami sebe in bi si zaželeli, da bi bili vsaj malo zopet — ljudje.

Tri rdeče »brigade« tepene pri Žužemberku

St. Vid, 30. avgusta 1944.

V teku zadnjih dni so razne edinice udarnih skupin stotnikov Meničanina, Stamenkoviča ter majorja Križa prodirle v tolovajske predele Suhe Krajine in znova dokazale visoko borbeno stopnjo slovenskih domobrancev. V petek so prodirale večje domobrantske skupine v smeri proti Žužemberku, Zagradcu in Sadini vasi. Sredi noči so naši oddelki na pohodu naleteli na tolovajske bande v vasi Gumbišče pri Sela-Sumberku, kjer so ravno kradli žito. Imeli so ga naloženo na nekaj težkih voz. Ker so domobranci pravočasno posegli v akcijo, so zajeli poleg več tolovajev tudi vse naropano blago in ga vrnili kmetom, katerim so ga komunisti pokradli.

Zlasti hude borbe na večjo razdaljo, v katerih je sodelovalo posebno težko orožje, so se razvile pri Zagorci. Borbe so trajale tu z nezmanjšano arditostjo nekaj ur, ko so se morali tolovaji s težkimi izgubami umakniti proti Sadini vasi. Domobrantske čete so tolovaje zasledovale proti Žužemberku in Sadini vasi, kjer so se borbe nadaljevale ves dan do večera, ko so morali tolovaji pod neizprosnim ognjem domobranskega težkega orožja spet zapustiti svoje položaje in se v velikem neredu umakniti čez Krko. V bojih so bile Gubčeva, Cankarjeva, Tomšičeva brigada in Dolenjski odred. Izgube tolovajev v teh bojih se ne dajo točno preceiniti. Domobranci so našli 29 mrtvih banditov. Padel je tudi vodnik 2. voda 3. bataljona Gubčeve brigade, pri katerem je bilo najdenih več zapiskov. Plen udarnih skupin v tem pohodu je naslednji: 3 mule, 2 konja s sedli, od težkega orožja pa, ki so ga morali pustiti komunisti na položajih: en protitankovski top, en težki minomet, nekaj strojnic, mnogo municije in min. Domobrantske izgube so: 3 mrtvi, nekaj lahko ranjenih. Izgubili so enega konja in dve mule.

Danes zgodaj jutraj je prodrla močnejša kolona domobrantske skupine spet v Suho Krajino. Ko je ušla tolovajska zaseda pred Žužemberkom naše predhodnice, jo je jadrno uverila, ne da bi oddala en sam strel, proti Žužemberku, ki ga je Gubčeva brigada na novo osvobodila. Neki drzen vod je v svoji neprimerni hrabrosti kar sam juril na Žužemberk in ga v naskoku zavzel. Zanimivo je to, da je celokupna Gubčeva brigada, ki jo smatrajo komunisti za »elitno«, bežala pred tridesetimi domobranci.

Odpor tolovajev je bil tako šibak, da ga komaj lahko omenimo. Zlasti so se na tem pohodu izkazali minometalci Meničaninove skupine, ki so imeli sijajne zadetke. Izgube komunistov se tudi na tej hajki ne dajo točno ugotoviti. Našli so 14 mrtvih tolovajev, dva pa sta bila ujeta. Binometalci so uničili težko »bre-doc«, zaplenili pa so nekaj lahkih strojnic in pušk. Nekemu oddelku se je posrečilo zapleniti večje število težkih min

in razne municije. Domobranci so ujeli tudi 7 konj in manjše število natovorenih mul.

Največji uspeh pa je kajpak v tem, da so domobranci našli komunistično skladišča usnja in surovih kož. Vse zaplenjeno blago je bilo prepeljano na izhodne postojanke. S tem so prizadejali domobranci komunistom nenadomestljivo izgubo. Kakor kaže, bodo morali tolovaji še nadalje bosi osvobajati Suho Krajino.

Pri te modstotku zaplenjenega blaga si lahko predočimo, kakšne davke plačuje že vsa tri leta vojne naš slovenski kmet. Jasno je namreč, da izvirajo vse te kože od rekvirirane živine.

»Divizion« brez topov

Novo mesto, 24. avgusta.

V torek, 22. avgusta, je novomeška bojna skupina odšla v večjo akcijo proti Žužemberku. Komunisti niso kazali nikake volje spustiti se z domobranci v borbo. Kakor hitro so komunisti zagledali naše fante, so se že razpršili na vse strani, da bi jih še naše krogle kmalu ne dohitile.

Istega dne dopoldne pa so domobranci na hribu nad Srednjim Lipovcem naleteli na skupino tolovajev, ki je nosila ime »2. divizion I. artilerijske brigade VII. korpusa«. Ko so domobranci zvedeli, kako imenitnega nasprotnika imajo v bližini, so si mislili: artilerijsko brigado se sploča napasti in so z vso silo naskočili komuniste. Po kratki borbi se je »divizion« razbežal na vse strani. Na mestu je obležalo 19 mrtvih komunistov, med njimi komandant divizionar poročnik Rosman Miroslav in politkomisarja Vidic in Cvetan Franc. En tolovaj je bil ujet.

Iz zaplenjenih listin so domobranci spoznali, da je ta »divizion« štel 62 ljudi. Fantom se je čudno zdelo, kje imajo ti ljudje topove. O kakem težkem orožju še sledu ni bilo, še lahkega minometa niso opazili. Lahko je tako tvoriti »artilerijske brigade« brez topov!

Poleg te bitke je bilo še več drugih spopadov, v katerih je padlo osem komunistov, trije pa so bili ujeti. Ujetniki so izpovedali, da je življenje med komunisti vedno obupnejše. Domobranci so tu doživeli drugo presečenec. Ko so videli tako ušive in razcapane ujetnike, so jih vprašali, zakaj jim komandanti niso dali drugih oblek, ko jim pa so samih komunističnih izjavah Angliji vedno nosijo pomoč. Ujetniki so odgovorili, da so tiste stvari le za komandante. Domobranci se je to smešno zdelo, kajti prej so dobili komandanta »divizionar« obločenega v — domobrantske hlače!

KULTURNI OBZORNIK

Levstikov »Juntez« v ljubljanskem radiu

Ni še dolgo tega, ko si nismo mogli predstavljati igre brez določenega prostora, brez mask in kostumov, kaj šele brez vidnih igralcev. Toda velikega razvoja radiotehnike se se poslužili tudi umetniki in drugi kulturni ustvarjalci in kmalu je začel radio prenašati poleg poročil in reportaž tudi koncerte, opere in igre. V kratkem času je bil storjen velik korak naprej.

Zvočna igra stavlja na igralca nove zahteve. Poslušalcu naj bi pričaral isto kakor na gledališkem odru: razplesti mora pred njim dogodek, značaj osebe mora biti povsem jase in iluzija naj bi bila tolikšna kot v gledališki dvorani z vsemi odskrimimi pripomočki in učinkovitostmi. A igralec ima eno samo izrazno sredstvo za to na razpolago — samo svoj glas. Kretnje, mimika, kulise in najrazličnejši odskri rekviziti ne pridejo v poštev za radijskega igralca. Na tem mestu ne bomo našenali vprašanja, v koliko more radijska ali zvočna igra nadomestiti igro na odru, kakšne so prednosti ene in druge predstave, to vprašanje bomo našli drugič. Dejstvo

je, da smo prišli od začetnih poizkusov že do radijskih dramskih iger, ki nam nudijo velik umetniški užitek.

Ze v preteklih letih smo dosegli pri nas lepe uspehe na tem polju. V najnovejšem času smo potem, ko je prevzel vodstvo ljublj. radijske postaje ravnatelj g. Schmidt, zaslišali spet igre. Novo vodstvo radia je pokazalo razumevanje tudi za slovenski spored in je sploh postalo oživilo po badogilevskem mrtvilu. Slovenske narodne pesmi, slovenske zakladnice, slikanice in zvočne igre so napravile spet postajo zanimivo. Poleg razvedrila nam prinaša tudi mnogo kulturnih in globoko umetniških užikov. Žal le, da postaja ni toliko močna, da bi jo slišali vsi slovenski kraji.

Danes hočemo poročati o enem izmed takih kulturnih dogodkov, o zvočni igri Levstikovega »Junteza«. Gledališče je že večkrat mislilo in poskušalo vprijeti te Levstikove dramske prizore, a zmeraj brez uspeha. Težava je namreč v tem, da so ti prizori zelo neenotni, razdrobljeni in jih ni lahko združiti v zaključeno celoto. Zato je bilo do zdaj to dramsko delo nekako mrtvo. Sedaj pa se je lotil priredbe dramaturg g. Janko Moder in sicer priredbe za radio. Izbral je zelo posrečeno različne inačice

»Junteza«, jih uredil in da je dobilo delo zaokroženo celoto in okvir, je nekoliko tekst dopolnil. Vendar ni nikjer trpela nasilja Levstikova misel in je res delo mnogo pridobilo. Vstavljal je v igro igro in je tako delo dobilo najbolj posrečeno rešitev, v kateri dobi polno veljavo in pomen razmišljanje gostilničarke Podvrtnice, ko pravi: »Zdaj res ne vem, ali je igra ali je resnica!« Tudi konec, ki je Moder, je dober in prinese lepo razrešitev in zaokroženo enoto. Šolani kmečki fant Jarnej, po prirediteljevi zamisli, zaključijo predstavo s tem, da ozmerja »študenta«, ki se ženijo pri njegovem dekletu in jim pokaže vrata. Lenico pa vpricho matere in gledalec-vasčanov za snubi. Zvezl da končno tudi mati svoj blagoslov.

Igro je vodil g. inž. Iv. Pengov, znani naš radijski strokovnjak. Inž. Pengov vodi celotni naš sedanji slovenski radijski program, ki po obsegu prejšnji slovenski spored celo presega in ga tudi kvaliteto v marsičem nadkriljuje. Kakor so vse igre, ki jih vodi inž. Pengov, skrbno izvedene, tako je doživel tudi »Juntez« z minimalnimi sredstvi in pripomočki izredno plastično in jasno zvočno podobo. Napovedi je bral sam, igrali pa so člani našega Narodnega gledališča.

Igra je dobila veliko ceno tudi s tem, da je bila igrana v dialektu Levstikovega rojstnega kraja, Velikolaški rojak g. prof.

Avg. Pirnat je uvedel igralce v Levstikov govor in igralci so mu sledili skoraj v celoti. Sam je bral eno izmed vlog študentov in je bil tako nekako merilo, do kod so mu mogli igralci slediti. Dialekt ni lahek in vendar so glavne njegove značilnosti igralci zadeli, kar je poslušalce zares presenečalo. Tako je ritem skoraj pri vseh nemoteno tekkel, refleksa za o (široki e, ai in ie) in refleksa za o (široki o, uo in u) so igralci v celoti obvladali. Prav tako jim ni delala težav palatalizacija in pojav akanja. Rastota in padajoča intonacija pa se skoraj krije s knjižnim govorom in so jo mogli tisti igralci, ki zelo popolno obvladajo knjižni govor, zadeti tudi v dialektu. Najtežje je seveda z melodijo, ki jo more ujeti (tudi zgornje značilnosti dialektu, a melodijo še prav posebno) samo igralec, ki ima zelo tanek posluh. Melodiji se je predvsem približala in jo v celoti zadela g. V. Juvanov, tako da je v igri in dialektu dobro rešila svoje nalogo. Igrala je Lenko. Prav tako igralso učinkovito in v dialektu popolna je bila g. P. Juvanov kot Podvrtnica. Učinkovitim odskrim podbam je pridružila enako živo zvočno podobo. G. Cesar, ki je mojster v dolenjskem dialektu iz okolice Novega mesta, se je to pot vživel tudi v velikolaški govor in ga zelo dobro zadel. Tudi igralsko je ustvaril plastično podobo Petelinovega, v igri Junteza. Petriča — Nosana je igral g. Jan, ki ga je predvsem igral-

sko zelo dobro izoblikoval, pa tudi v dialektu je bil dober, kar je gotovo znak njegovega dobrega posluha. — V radiu se že dalj časa uveljavlja kot igralec in kot recitator gospod Sever; tokrat je igral Jarneja. Ustvaril je živo podobo kmečkega fanta in ljubice in tudi jezikovno je bil njegov dialekt eden najpopolnejših. Prav tako je bil Lipahov Anton živa podoba iz Vel. Laše, njegov Rondič pa posrečen igralec. Dobro se je uveljavila tudi gđ. Mazovčeva kot Urša, pa tudi gđ. Brezigar in Blaž. Prvi je dal močnejši igralski poudarek, dočim je delal dialekt obema večjo težavo.

Tako smo torej dobili v radiu lepo in zanimivo igro. To bo zanimalo literarnega zgodovinarja, pa tudi zabavna in prijetna je zgodba v tej prireditvi in jo z zanimanjem še danes poslušamo. Za tako lep uspeh gre priznanje vodstvu pa tudi igralcem, ki so se morali res potruditi, da so se v dialekt tako vživel. Ta primer mi je dokaz, da so naši najboljši igralci kos tudi narečju in celo vsem njegovim niansam, če se potrudijo in če jih nekdo vanj vpelje. Morda bomo tudi v Narodnem gledališču dobili ljudsko igro, ki bo igrana v tako skrbno naštudiranem dialektu kot je bil Levstikov »Juntez«. Zdelo se nam je vredno poročati o tej igri v radiu in opozoriti poslušalce radia na take domače oddaje. J. P.

Božja zamisel življenja in nje človeška potvorba

Čim hujše so etiske sedanosti, tem močnejše je v naših središčih hrepenenje po mirnem, zadovoljnim in srečnem življenju, ki bi ga človeštvo imelo, če bi bilo božji zamisel ostalo zvesto.

Bog si je človeško življenje čudovito lepo zamislil. Ko je delal za to svoj narad, mu je neizmerna ljubezen vodila njegovo vsemogočnost in modrost, zaradi tega je bila prvotna zamisel življenja na zemlji tako lepa, da se nam kaj rada zdi le lepa pravljica, ki nikdar ni bila resnična. In vendar je bilo resnično. Poslušajmo, kaj pravi o tem božje razodetje!

1. Ko je Bog sklenil ustvariti človeka, mu je najprej pripravil dom. V rajsko lepoto in bogastvo je ogrnil zemljo in v ta vrst veselja (Gen 2, 15) je postavil prvi človeški par, moža in ženo, da bi to rajsko zemljo obdelovala z dolom brez truda in trpljenja, brez potu in žuljev ter da bi se množila in rasla v mogočen in srečen človeški rod.

Telo in dušo prvega človeka je Bog bogato obdaril: V dušo mu je vtil posebej milost, da bi mogel z njo doseči vse človeške zmoglosti presegajočo blaženost in nebesih. Poleg milosti mu je dal še krasno doto, ki daleč presega vse, kar ima danes naša narava. Bil je prost grešne požljivosti. Koliko težav in bojev mu je bilo prihranjenih, ko ni poznal razburzanih strasti, ki zdaj človeka tolikokrat peha v zlo in povzroča njemu in njegovim bližnjim toliko bridkosti. Bil je tudi po telesu neumljiv, ob koncu njegovega življenja ni prežala smrt s svojo muko in žalostjo. Vse njegovo življenje je potekalo brez trpljenja, ni bilo boleznih, ne bolečin, ne tesnih in ne dušnih muk. Ko bi dokončal od Boga mu določeno dobo zemeljskega življenja, bi ga bil Bog vzel k sebi v nebesa v svoje neminljivo veselje.

Ali si moremo misliti kaj lepšega? In to lepo, prijetno in srečno življenje je Bog namenil vsemu človeškemu rodu, ki izhaja iz prvega človeka. In kaj je Bog za to krasno in bogate darove zahteval od človeka? Nič drugega ko to, da spočije božjo zapoved, eno samo zapoved, ki mu jo je Gospod dal v raj, da tako dokáže zvestoto in pokorščino dobremu Bogu in Očetu.

Vsi veste, kaj se je v raj zgodilo, kako je prvi človek prelepo božjo zamisel potvoril in zmalčil. Odpovedal je Bogu pokorščino, prekršil edino zapoved, ki mu jo je Bog dal, s tem pa izgubil posebej milost, z njo vred pa tudi vse ostale prekonaravne darove: neumljivost telesa, prostost od grešnega požlevanja in vsakršnega trpljenja. Izgubil je te darove zase in za vse potomce do konca sveta. Zemlja je zgubila rajsko lice ter se spremenila v solzno dolino, delo je postalo težko in utrudljivo, kar vsak dan čutimo, v človeški naravi se je zbudilo silno močno grešno poželenje, ki tira človeka v strašne grehe, kakor se je pokazalo že med prvimi Adamovimi otroki, ki je Kajin ubil svo-

jega brata Abela. Koliko krvi se je grešno prelilo skozi vsa tisočletja človeške zgodovine! Koliko zla so napravile druge strasti, ki so se v človeštvu razbohotile in prestopile kot vse uničujoče hudournik vse meje. Od tedaj spremlja človeka trpljenje, bolečina, bolečine in bridkosti. Toliko jih je, da jim imena vsem ne vemo. Ob koncu tega bednega življenja čaka zdaj smrt z vsemi svojimi mukami in bojaznimi.

Zivljenje, kakršnega živimo zdaj na svetu, ni prvotna božja zamisel, ampak spadek, ki ga je nesrečni človek naredil iz božje umetnine, nesrečna potvorba neskončno modrega dela božje ljubezni.

2. A božja ljubezen je še enkrat poskusila vsaj nekoliko popraviti to nesrečno človeško potvorbo in vsaj nekaj prvotne božje zamisli obnoviti. Bog je poslal svojega Sina na svet, da človeški rod odreši. Jezus Kristus je v glavnem popravil, kar je človek v brezumnem napuhu pokvaril. Zaslužil je posebej milost vsem ljudem, da morejo zopet doseči večno blaženost pri Bogu v nebesih. Pripravil je človeštvu neizčrpljiv zaklad dejanskih milosti, da z njihovo pomočjo lažje moremo stanovito brzdati grešno poželenje in spolnjevati božje zapovedi. Izročil je svoji Cerkvi sredstva milosti v svetih zakramentih, ki nas očistujejo grehov, nas pred nadaljnjimi padci varujejo, nam dajejo moč živeti po naukih Kristusovih. Tako bi kljub grešnemu poželenju, ki je ostalo, in kljub trpljenju in smrti, ki sta naš delež, vendar le mogli vsaj do gotove mere živeti v miru in zadovoljnosti.

Pa glejte, kaj je človek zopet storil! Zmalčil je tudi to drugo božjo zamisel odrešenja. Mnogi ljudje in narodi so Kristusov nauk zavrgli, če že ne vsega, pa to, kar jim ni bilo všeč, in so sledili svojim lastnim izmišljotinam, kajti prišel je čas, ki ga je napovedal sv. Pavel, »ko zdravega nauka ne bodo prenesli, temveč si bodo za čehlanje uses kopili učitelje po svojih željah in bodo ušesa odvrčali od resnice, obračali pa k bajkam« (2 Tim 4, 3). Zavrgli so temelj božjih zapovedi, ki ga je Bog postavil človeškemu življenju, zato se vse ruši v medsebojnem sovraštvu in uničevanju.

Tako so ljudje že v drugi pokvarili božjo zamisel življenja! To je tisti veliki skupni greh človeštva, ki je kriv toliko nesreč, stisk in bridkosti skozi vsa stoletja človeške zgodovine in tudi današnjih. Za ta veliki skupni greh moramo tudi skupno zadoščevati! In res tudi hočemo zadoščevati, predvsem tako, da svoje življenje uravnamo zopet natančno po prelepi božji zamisli! Tako samo sami prav živeli in dosegli od Boga nam postavljeni cilj v nebesih, s svojim zgledom pa bomo še drugim pokazali pot spreobrnjenja iz človeških zmot k edino pravilni in osrečujoči božji zamisli življenja, da bo življenje ljudi zopet človeka vredno in dostojno ter varna pot k Bogu, ki je zadnji in končni cilj vseh ljudi. Amen.

Ura bife, o romar! Čas je za te, da izbereš pot na razpotju.

(Tagore.)

Koledar

Četrtek, 31. velikega srpana: Rajmund Nonat, spoznavalec: Pavlin Tierski, škof: Amila, sveta žena.

Petek, 1. klimeva: Egidij, opat: Verena, devica; 12 bratov, mučenec: Ana, proklnja.

Kino Matica

»Nedolžna grešnica« ob 16 in 19.

Kino Union

»Blamarek« ob 15.30 in 19.

Kino Sloga

»Obesite ga« ob 16 in 19.

Lekarniška služba

Nočno službo imajo lekarni: mr. Leustek, Resljeva cesta 1; mr. Ba-hovec, Kongresni trg 12, in mr. Komotar, Vič, Tržaška cesta.

Avugst Kos - sedemdesetletnik

Letos je usoda nadela na rame že osmi križ gospodu Avgustu Kosu, ki je bil rojen 1. avgusta leta 1874 v Ptuj iz pristne prleške družine; oče Janecz je bil učitelj na okoliški slovenski šoli. Mlademu Kosu je bila glasha že v krvi, prvi ponk v njej je dobil v ptujskem »Musikverein«, potem pa se je posvetil višjemu glasbenemu študiju zasebno v Ljubljani pri tako odličnih mojstrih kakor so bili profesor Färster, nadučitelj Leopold Belar, p. Hugolin Sattner, p. Angelik Hribar in profesor M. Hubad. Žal ni mogel v Regensburg in Prago, kamor bi bil rad, da bi se izpopolnil v glasbi do viška, ker je usoda hotela tako, da je leta 1897. stopil v državno službo davčnega resora. Najprej je služil pri okrajnem glavarstvu v Krškem celih 22 let, ne da bi pustil v nemar ljubljeno muziko. Bil je pevovodja čitalnice in organist mestne župne cerkve pri patirih kapucinih ter vodil petje na Vidmu in v Leskovcu. L. 1919 je bil premeščen v Mursko Soboto, kjer je deloval kot tajnik prve slovenske čitalnice v Premurju in veliko sodeloval pri »Prekmurškem Glasniku«. Leta 1922 so ga prestavili v Ptuj, kjer je služboval do svoje upokojitve l. 1932. Leta 1935 se je g. Kos za stalno preselil v Ljubljano.

Tudi v Ptuj je bil jubilar v prvih vrstah tamošnjih kulturnih delavcev; osnoval je kmetski pevski društvi v Slovenji vasi in v Zlatoliju (St. Janž), bil odbornik Glasbene Matice in tudi občinski svetnik. Cerkveno petje je vodil pri oo. minoritih in kapucinih in se slejkoprej udeleževal tudi kot publicist s številnimi prispevki ne samo v »Cerkvenem glasbeniku«, v katerem je obravnaval glasbene probleme predvsem liturgično petje, ampak tudi v mariborskem, celjskem in ljubljanskem časopisju, ki je vedno rado objavljalo njegove razprave in dopise s področja naše domače zgodovine, ki jo g. Kos odlično pozna. Med drugim je pisal o rajhenburškem gradu in Turn am Hartu, o čateških toplicah, o videmski fari, ki je ena najstarejših v naših krajih (okoli 900) o ptujskem minoritskem samostanu itd. Pa še zdaj se jubilar intenzivno peča z vprašanji naše domače zgodovine; v naši univerzitetni knjižnici in v muzeju je g. Kos eden najmarljivejših gostov. Letos je veliko pomagal pri nekem delu s podatki o kontemplativnih redovih, ki so bili ali so še na slovenskih tleh.

Kar pa gospoda Kosa, ki je s svojo blago soprogo, gospo Marijo, rojeno Est, vzgojil šest krepkih dečkov, ki so večinoma že v službah, nekaj pa jih dokončuje svoje študije, dva sta domobranska častnika, najboljši diči, je njegov skromen in odkritosrčen značaj pa srčna dohota in neusahljiv humor in veselje, ki ga ne zapusti nikoli, naj bi bilo še tako hudo in oblačno. Zato ima toliko prijateljev posvetevala in duhovskega stanu ko malokdo. Tudi mi se danes pridružujemo vsej tej množici in prisrčno čestitamo g. jubilaru, ki nam je tolikrat kaj lepca napisal iz Posavja in Ptujkega polja!

Malo knjižno žrebanje

Od sedaj naprej boste pri malem knjižnem žrebanju namesto bibliofilske tomlske tablice dobili Preglevo: Na vakance, zato pa odpade Salijeva pesnitev, ki je bila doslej dodana tomlski tablici. Na vsakih 100 listkov je 15 knjig Na vakance.

Mnogi še sedaj ne vedo, da dobi vsak kupec tomlske tablice eno knjigo: Spev rodni zemlji, ki jo je spesnil S. Šali in je naša nova »Duma«.

Petrolej za obrtnike

Obrtnike, ki prejemale pri Gospodarskem pokrajinskem svetu bone za petrolej kot pomožno sredstvo brez posebne plačnine prošnje na podlagi seznamov, opozarjamo, naj meseca septembra dvignejo bone po strokah in imenikih začetnih črkah v naslednjih dneh:

Mizarij A—O 1. septembra, P—Z 2., elektriki in pliskarji 4., urarji, torbarji in knjigovodi 5., mehaniki 6., kleparji in ključavničarji 7., elektrotehnik in steklarji 8. septembra. Upravičenci se opozarjajo, da dobe bone le oni dan, ki je določen za njihovo stroko. Zamudniki se ne bodo mogli upoktevati.

Beneč se za pomožno sredstvo za obrtnike za september ne bo nakazoval.

Opozorilo!

Uprava policije v Ljubljani, oddelek za protiletalsko zaščito, opozarja prebivalstvo, da mora v slučaju danega znaka za protiletalski alarm takoj zapustiti vse javne prostore in ceste in se nemudoma podati v najbližje zaklonišče. Osebe, ki ne bodo upoštevale obstoječih predpisov, bodo najstrožje kaznovane z denarno in zaporno kaznijo.

Naredba

o ureditvi plačil za blago, uvoženo v Ljubljansko pokrajino iz ostalih pokrajinskih operacijskega ozemlja »Jadransko primorje« in iz drugih italijanskih pokrajin.

Na osnovi pooblastila Vrhovnega komisarja na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« z dne 24. 8. 1944 in na osnovi čl. 1 naredbe Vrhovnega komisarja na operacijskem ozemlju »Jadransko primorje« o upravljanju Ljubljanske pokrajine z dne 20. septembra 1943, Službeni list št. 273-86 iz 1943, odredimo:

Čl. 1. Vsa plačila za blago, ki se uvozi v Ljubljansko pokrajino iz ostalih pokrajinskih operacijskega ozemlja »Jadransko primorje« in iz drugih italijanskih pokrajin, se morajo izvršiti preko Hranilnice Ljubljanske pokrajine v Ljubljani.

Čl. 2. V členu 1 omenjeno blago se v Ljubljanski pokrajini ne sme dati prej v promet, dokler ni dokazano, da je položena protivrednost pri Hranilnici Ljubljanske pokrajine v Ljubljani. Hranilnica sme zahtevati, da se protivrednost položi v celoti ali deloma v gotovini.

Vrednost blaga se ugotavlja na osnovi izvirnih računov in carinskih prijav s prilogi. Ako je utemeljen dvom o navedeni vrednosti, se sme vrednost ugotoviti z izvedenci.

Čl. 3. Če se dokaže, da je bilo dogovorjeno z dobaviteljem za blago obročno plačevanje, sme finančno ravnanje dovoliti tudi poleg pri Hranilnici Ljubljanske pokrajine v obrokih.

Šef pokrajinske uprave sme v ozira vrednih primerih in če se nudi zadostna varnost odobriti še nadalnje olajšave.

Čl. 4. Izvrševanje te naredbe nadzira carinski organi, organi finančne straže in vsi drugi organi, katerim je naloženo nadzorstvo nad blagovnim prometom v Ljubljanski pokrajini.

Čl. 5. Ta naredba se ne uporablja na blago, ki ga uvozi nemška oborožena sila, višji SS in policijski vodja, organizacija TODT ali kak drug nemški urad za neposredno uporabo.

Čl. 6. Prekršitve predpisov te naredbe kaznuje upravna oblastva prve stopnje z globo do L 5000 ali z zaporom do 30 dni.

V težjih primerih se sme izreči poleg globe tudi zablampa blaga.

Čl. 7. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu šefa pokrajinske uprave v Ljubljani in se uporablja tudi na ono blago, ki je bilo do tega dne že uvoženo ali kupljeno, pa še ne plačano.

Prezident: Diviz. general Rupnik, s. r.

Preskrba insulina za sladkorno bolne

Po nalogu šefa pokrajinske uprave in po splošni bolnišnici v Ljubljani ustanovi Javna diabetična ambulanca pod vodstvom primarija dr. Merčun Ljudevita.

Njen namen je strokovno upravičena in pravilna razdelitev insulina tistim bolnikom, katerim je življenjsko potreben. V tej ambulanci se ugotavlja, če in koliko insulina potrebuje stvarno vsak diabetik poleg najstrožje primerno diete. Bolnik prejme insulinsko nakaznico, a katero potem nabavi določeno količino insulina pri v to določeni lekarni.

A) Diabetiku inštalirati matični urad bolnišnice nakaznico za »diabet. ambulanco, ko se je predhodno ugotovila in vpisala plačilozavezanost, in to:

b) član bolniške blagajne ali njegov avtor se mora izkazati s v ta namen izstavljenim potrdilom svoje bolniške blagajne, da je njen član in ima še pravico;

c) drž. in pokraj. uslužbenec oziroma upokojenec in rodbinski član se izkaže vsaj z železniško legitimacijo;

d) nepremožni pa z ubožnim spričevalom, potrjenim po davčnem uradu.

Medtem ko se premožni samoplačniki plačajo vse stroške v ambulanci ostalim pristojni plačilozavezanec (bolniška blagajna, pokrajina, občina). Člani bolniških blagajin in nepremožni se torej pozivajo, da si priskrbiijo omenjene listine nemudoma, prvi pa vselej sproti.

B) Ambulanca postuje ob delavnih od 9 do 10, prične pa za tiste diabetike, ki so že prijaviili mestnemu fizikatu, da prejmejo insulin, in to:

dne 1. 9. z začetno črko A—E;
dne 2. 9. z začetno črko F—J,
dne 4. 9. z začetno črko K—M,
dne 5. 9. z začetno črko N—S,
dne 6. 9. z začetno črko T—V,
dne 7. 9. z začetno črko Z—Z,
dne 9. 9. zamudniki,
dne 11. 9. zamudniki,
dne 12. 9. zamudniki,
dne 13. 9. in dne 14. 9. pa vsi tisti, ki se niso javili fizikatu.

C) Dan poprej naj vsak diabetik zbira svojo količino v 24 urah izločenega seča, ga izmeri, izmerjeno količino pa beleži.

S seboj naj prinese: od pomešanega seča četrt litra ter listek s seznamom hrane, zavžite na dan, ko je zbiral seč. Pride naj pa brezopojno teš. V korist diabetikom samim in nemotenemu poslovanju prosimo vse, naj se ravna po gornjih navodilih točno v vsakem oziru.

Visoka pesem ljubezni do zemlje in dekleta je roman Pierre'a L'Ermita:

Velika prijateljica

Prevedel A. Anžič (zbirka »Naša knjiga«). Vezano 60 lir.

LJUDSKA KNJIGARNA V LJUBLJANI
Pred škofo 5 Miklošičeva 5

Drobne novice

Škofijska dobrodelna pisarna sporoči: Izplačevanje rednih mesečnih podpor za mesec september se bo vršilo sledeče dneva in v sledečem redu: 31. avgusta za dijake in zavode; 1. septembra od A—G, 2. septembra H—K, 4. septembra L—R, 5. septembra od S—Z. Nove prošnje se te dni ne sprejemajo. Prinesite podpore knjižice. Za begunce je pisarna od 1. do 4. septembra zaprta.

Mesečna rekolekcija za g. duhovnika bo na prvi petek, 1. septembra, v kongregacijski kapeli. Adoracijska ura (ob 16, meditacija (ob 17), konferenca odpada. — Vodstvo.

Mesečna duhovna obnova za učitelje bo v četrtek pred prvim petkom — t. j. 31. avgusta — ob pol 7 zvečer v kapeli šolskega samostana. Vhod pri portu.

Vse učitelje iskreno vabljeni.

Vpisovanje v otroški vrtec pri sestrah frančiškankh Marijinih misijonarkah v Gorjupovi ulici, 17. je 2., 4., in 5. septembra.

Potrošalkom kuriva. Ker ni dospelo dovolj niti trboveljskega niti velenjskega premoga, dobijo domačinstva na neobdržane odroke za julij in avgust šlešijski premog. Prizadeta domačinstva opozarjamo, da obvezujejo premog čimprej pri svojih dobaviteljih in odvoz po možnosti sama oskrba — Sindikat trgovcev s kurivom.

Za dijake-tuje srednjih in strokovnih šol priležajo 1., 2. in 4. septembra novi eno, ali dvomesečni strojeplisni tečaj. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji. Vpisovanje dnevno. — Informacije, prospekti: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.

Učite se strojeplisa! Praktično znanje, koristno vsakomur sedaj in v bodoče v sa-sebnem ali javnem poklicu. Novi strojeplisni tečaj priležajo 1., 2. in 4. septembra. Lahka desetprstna metoda. Pouk dopoldne, popoldne ali zvečer po želji obiskovalcev. Učnina zmerna. Vpisovanje dnevno. Informacije, prospekti: Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Domobranska 15.

Na šoli Glasbene Matice poslušajo poleg klavirja in solopetja tudi vse orkestralne instrumente in teoretične predmete. Posebno se opozarjamo na pouk pihal in trobil. Vpisovanje od jutri dalje do vstrelitorka, 5. septembra, dnevno od 8—12 in od 15—17 v pisarni Glasbene Matice, Vegova 7. Ravno tam so na razpolago tudi vsa posajila.

Zdravniška spričevala za dodatke živil bolnikom bo sprejemal mestni fizikat od 1. septembra dalje od 8—10 in ne od 9—11 kot doslej.

Pregled registrov o prejemu in porabi kuriva. — Pokrajinski gospodarski svet v Ljubljani opozarja tem potom vse obrtnike in ostale uporabnike kuriva, ki so dolžni voditi registre o prejemu in porabi kuriva, pa imajo registre v uradu za kurivo, da jih takoj dvignejo.

Zbornik zimske pomoči 1944 prevzame v vezavo knjigovodca Ljudske tiskarne. Vezan je v polptatno po načrtu g. arh. Gajka. Vezava stane 45 lir.

»Prerode«, skupina za Kodeljevo, vljudno vabi članstvo, da se udeleži pogreba pokojnega člana Franca Corneta, ki bo v četrtek ob pol štirih popoldne z Zal na pokopališče v Štepanjo vas.

Odvaljati šaj »PLANTA« dobite v vsaki lekarni.

Kmečka pisarna — Notranji Sestaneč bo prihodnji teden v sredo v dvorani kmečke pisarne. Na sporedu je razgovor o obnovi.

Šolske vesti

Vpisovanje v vse ljubljanske ljudske šole za šolsko leto 1944-45 bo v soboto, nedeljo in ponedeljek, 2., 3. in 4. septembra. V šole se morajo vpisati vsi zdravi dečki in deklice, ki so izpolnili 7 let ali jih dopolnijo do konca tega leta. Pri vpisu je treba predložiti družinsko polo ali družinsko knjižico oziroma rojstni list otroka, spričevalo o cepljenju proti kozam in proti davici ter zadnja šolska spričevala za učence višjega razreda. Pri vpisu ne plačajo starši nobene vpisnine niti šolnine ali kakšne druge davščine ali pristojbine. Pričetek pouka bo objavljen v dnevniki.

Rdeči križ poroča

Vojni ujetniki prošijo, Vojni ujetniki v Nemčiji, posebno taki, ki nimajo svojcev ali so brez zveze z njimi, se obračajo do RK s prošnjami, naj bi jim poslal pakete z živili itd. RK je že odprlil na razne naslove 170 paketov. Prošnji premožnejšim rojakom, naj mu darujejo nepokvarljiva živila, celotne pakete ali denarne prispevke za vojne ujetnike, se je doslej odzvalo 41 osebe, ki so prevezli 57 paketnih listov ali prispevali v gotovini. Ostalo pa je še nad 100 paketnih listov oziroma naslovov vojnih ujetnikov, ki prošijo pomoči. Zato se RK ponovno obrača do premožnejših rojakov, naj pomagajo vojnim ujetnikom. V glavni pisarni, Marjin trg 5, dobe darovalci naslove vojnih ujetnikov, če bi jim hoteli poslati pakete sami. Lahko pa darujejo primeren znesek za nabavo živil ali živila sama.

Zahvala, RK eta naklonila g. dr. Krivio Rudolf 200 lir namesto venca na grob blagopok. g. Luke Benčina, g. Todorovič Bogdan, Ljubljana, 200 lir. Prisrčna hvala.

Dr. Frane Grivec

Narodna zavest in boljše življenje je samoniklo znanstveno delo ter je kot tako slovenskemu inteligentu neobhodno potrebna

POIZVEDOVANJA

Zivilske nakaznice (štiri) za mesec september, že zigosane od trvdke Verbič, je izgubila na poti od šentjakobskega mostu do Privozca dijakinja. Poštenega najditelja naprošam, naj jih odda v upravi »Slovenca« ali na naslov lastnika proti nagradi, sicer bo družina ostala brez živca.

Tinec Erbežnik, doma iz Novega mesta, Prešernova 10, bivačevje v Ljubljani, naj se v zelo nujni zadevi oglasi takoj v upravi »Slovenca«, I. nadstropje.

Dogodki in novice današnjega dne

NOVI GROBOVI

† Franc Černe. Pri izvrševanju svoje poklica je za vedno zapustil svojo ljubljeno družino Franc Černe, strojevodja drž. železnice. Pokojnikovo truplo so prepeljali na Zale, v kapelico sv. Krištofa. Pogreb bo v četrtek 31. t. m. ob pol štirih popoldne na pokopališče v Štepanjo vas.

† Jože Lenarčič. Pri izvrševanju svoje službe je izgubil življenje Jože Lenarčič, kurjač drž. železnice. Pogreb drugega pokojnika bo v četrtek, 31. t. m., ob treh popoldne z Zal, kapela sv. Petra, na pokopališče k Sv. Križu.

Naj rajnima sveti večna luč in naj počivata v miru! Njunim preostalim naše iskreno sožalje!

OSEBNE NOVICE

Te dni je slavila 50letnico svojega rojstva industrijeva soproga gospa Roza Kunčeva. Slavljenska je znana dobrotnica otrok ter jo kot tako poznajo ne samo v našem mestu, temveč tudi po vsej ljubljanski okolici predvsem pa v Mokronogu. K življenjskemu jubileju ji tudi mi prisrčno čestitamo!

Prvi Slovenski stavbenici. Včeraj so bili zaključeni pri Teh. oddelku Pokrajinske uprave graditeljski izpiti. Poleg gg. Marjana Galeta, Otona Strajnerja in Antona Urankarja sta opravili izpit za stavbenika tudi ga. Minka Potokarjeva in ga. Zdenka Vajda-Rozin. To sta sedaj prva naša ženska stavbenika.

ZGODOVINSKI PABERKI

31. velikega srpana:

L. 1450. se je rodil v Splitu v Dalmaciji latinski pisec in hrvatski pesnik Marko Marulič. Njegova moralno-religiozna in filozofska dela so bila v tedanjem zahodnem svetu dobro znana in splošno razširjena. Od hrvatskih del je najznamenitejši ep Judita, naperjen proti Turkom. V tisku je izšel 1521. leta in je prva hrvaška tiskana knjiga.

L. 1589. je umrl v Ljubljani Jurij

Dalmatin. Rojen v Krškem je obiskoval Bohoričovo šolo, pa nadaljeval študije na Nemškem. Pod vplivom Trubarja, svojega zaščitnika se je v tujini začel vaditi v slovenskem pisanju. Najvažnejše Dalmatinovo delo je prevod celotnega sv. pisma. Prevod je pregledala posebna komisija, nakar je bil v Wittenbergu l. 1583. dotiskan z letnico 1584. Biblija je največje in najpomembnejše delo vsega slovenskega protestantizma. V njej se kaže velika pridnost in sposobnost prevajalca, ki je že po nekaj letih slovenske književnosti izvršil tako veliko delo. Dalmatinov prevod je ostal v rokah slovenske duhovščine še celih 200 let in uravnaval vse slovensko pisanje.

L. 1823. so Francozi po naročilu »svete zvezce«, ki je hotela voditi usodo evropskih narodov po dunajskem kongresu že v smislu predrevolucionarnih načel, zavzeli Trocadero na Španskem in s tem strli revolucijo. Pri tej akciji je sodeloval tudi nekdanji liberalac savojski princ, kasnejši kralj Karel Albert.

L. 1849. so kapitulirali ogrski revolucionarji pred združenimi avstrijskimi in ruskimi četami pri Vilagašu. Strlo je bilo jedro upora, vojska je rešila habsburško državo pred razpadom. Svobosčine iz leta 1848. so bile ukinjene

Kaj je novega pri naših sosedih?

Spodnje Stajerskega

Godovni dan knezoškofa dr. Ivana Jožefa so slavili Lavantinci pri Mariji Pomagaj v torek dopoldne. Zbrali so se zvesti duhovniki in laiki s prostom dr. Maks Vrabčarjem na čelu, kateri je daroval pri oltarju Marije Pomagaj sv. mašo za srečo in blagor višjega dušnega pastirja.

Pri Sv. Juriju ob južni železnici so gosarji iz »Urvalda« zažgali tamošnji kat. društveni dom. Stavbe z vsem inventarjem so pogorele do tal. Direktor tega področja za uničenje tega poslopja, v katerem se je tamošnji knjižnični in delavski rod cela desetletja izobraževal in izpopolnjeval, ni bilo. Uničena je tudi znana velika Kinceljeva vogalna hiša ter deloma tudi župnišče. Tisti, ki so pričakovali, da se jim bo kaj takega zgodilo, a se jih gosarji še dotaknili niso, se smeji, ko brat brata ubija in požiga njegovo skromno imovino.

Gostilničar Spatzek Adolf, lastnik znane restavracije in prenočišča »Pri grozdu« v Mariboru (pred franciškimi cerkvijo) je umrl. Sedaj vodi podjetje vdova Roza Spatzek, a kavarno tudi Zadruga gospodarske banke sestra Ana Spatzek. Pri pogrebu so nastopili krajevni skupinski vodje, načelniki uradov in policije ter so javno izrekli žalovanje pokojniku. Nek konzorcij je zameraval pridobiti obe Spatzerjevi hiši, palačo Zadruga gospodarske banke, hišo dr. Pipuša in lepe vrtove v štirikotju med sodiščem in baziliko Matere Milosti. Izdelovali so že načrte za velik moderen hotel in kopališče v sredini mesta. Uprava pa je ta prostor že naprej rezervirala za bodočo novo magistratno poslopje. Vse dosedanje stavbe z barakami vred bi se porušile. V sredini velike parcele, — ki bi predstavljala najlepši prostor v mestu — bi se naj pozneje zgradil nov magistrat.

Sportna prireditelj v Ptuju. To nedeljo je ptujska športna skupina priredila športno tekmo, ki so vse gledalce jako zanimala. Najboljši športnik je bil najgrajen s pokalom, ki ga je daroval član stranke Zamuda, drugi so prejeli razne spominske plakate.

Obvestila prehranjevalnega zavoda v Ljubljani

Delitev krompirja.

Poleg že objavljenih se razširja delitev krompirja še na odrezke štev. 6, 7, 8, 9, 10, 11 in 12 nakaznice za krompir, tako da dobe potrošniki skupno po 12 kg krompirja na osebo.

Krompir delijo poleg objavljenih še naslednji trgovci: Ivan Jelacina, Gospodarska zveza, Bartl H., Predjamska 24, Herz A., Večna pot, Stular, Dunajska cesta, Pezdur Ivan, Pezdur Rado, Jurčič Simon, Marolt Karel, Kukar Helena, Mrhar Franc, Zorzen Andrej, Medved Ivana, Rozman Antica, Mlakar Julija, Lunder.

Ostale trgovce, ki bodo tudi delili krompir, objavimo jutri.

Posebno opozorilo trgovcem, zadrugam, pekarnam, gostilniškim obratom in mlekararnam.

Opozarjamo vse zgoraj navedene obrate, da oddajo prijavo zalog na dan 31. avgusta opoldne. Prijavitelj je treba vse racionalno blago vključno s celimi vialicami. Prijave morajo biti pisane na papirju v velikosti listnariške pole in mora biti blago navedeno po istem vrstnem redu kakor v vpisniku obremenitev oziroma razbremenitev. Vsaka prijava mora biti podpisana od lastnika obrata z navedbo, da odgovarja za točnost količin prijavljenega blaga.

Tako napisane prijave je treba oddati na Prevod, Gosposka ul. 12 I. soba št. 11, od 1. do 3. septembra med uradnimi urami od 8 do 12 in od 15 do 18. Opozorjamo zadnje vse obrate, da bodo vsem tistim, kateri ne bi do tega roka predložili predpisanih prijav, ustavili nadaljnje dobave racionalnih živil.

Tudi gostilniški obrati oddajo prijavo za blago, katero imajo v zalogi 31. avgusta na Prevod, Gosposka ul. 12 I. soba št. 11.

Odrezki živilskih in tobačnih nakaznic za avgust

Ljubljanski mestni prekrbovalni urad bo sprejemal odrezke živilskih in tobačnih nakaznic za mesec avgust od trgovcev, pekarnarjev in trafikantov v II. nadstropju palače Bata tako, da pridejo na vrsto 1. septembra popoldne od 15 do 16 peki z začetnicami.

Iz Hrvaške

Na Hrvaškem vojaška obveznost od 17. leta. Poglavnik dr. Pavelić je izdal zakonsko odredbo, s katero je vojaško obveznost od 18. leta pomaknil na 17. leto. Zakonska odredba je stopila takoj v veljavo. Istočasno so bili odrejeni naknadni nabori za vse oproščence — vojaške obveznike starejših letnikov.

Podpora potrebnim materiam. Vodstvo hrvaških ženskih ustaških organizacij je razdelilo med banjaške matere, katerih možje so pri vojakih, znesek 100.000 kun.

Odlikovanje. Policijski predstojnik v Banja Luki, Oreb, je dobil zaslužni križec II. stopnje kot priznanje za svoje uspešne nastope proti tolovajem.

Banditi ropajo otroke. Grška »Tagespost« poroča iz Zagreba, da prebežniki iz hrvaških tolovajskih skupin pripovedujejo, da so sedaj komunistični tolovaji na poziv Moskve organizirali pravi roparji rop otrok v vseh zahodnih bosanskih in slavonskih krajih. Po napadu na kako naselje, tolovaji sedaj najprej polove otroke med 10. in 15. letom starosti, jih odnesejo s seboj ter jih nato izročajo sovražnim letalcem zaradi odvoza v Sicilijo. Iz Sicilije pošiljajo te ugrabljenе otroke skupno z italijanskimi v Sovjetijo. Na ta način je dosedaj izginilo več sto hrvaških otrok.

Iz Srbije

Beograđani se vračajo na svoje domove. Beograjsko »Novo Vreme«, poroča, da so se pričeli Beograđani, ki so po prvih letalskih napadih zapustili svoje domove in se zatekli na deželo, zopet vračati v Beograd, kjer je le najboljše. Dasi jih je podedžalo ljudstvo povsod sprejemalo zelo gostoljubno, so vendar kmalu zopet zahrepeneli po svojem domu, kjer so sami svoji gospodarji in niso nikomur v napoto.

Beograjsko gledališče v parku. V sedanjih težkih časih se je znašlo tudi beograjsko gledališče. Svojih predstav ne prireja več v poslopju pred Kneževim spomenikom, temveč v parku v Bregalniški ulici. Prostor za prirejanje gledaliških predstav so uredili sami igralci. V tkzv. letnem gledališču pod vedrim nebom sedaj uprizarjajo drame in opere.

Vsakdanja Ljubljana...

Zivilski trg ob zgodnjih urah

Na tržni dan v sredo je bil živilski trg že ob zgodnjih jutranjih urah prav živahen. Vsi so hiteli, branjevali, prodajalke in praktične gospodinjice, ki vedo, da ob ranih urah najhitreje pridejo na trg do zaželenega blaga. Največji vrvež je bil okoli osmih. Gospodinjice zelo poprašujejo in stikajo po domači čebuli in domačem česnu. Trg jim tega blaga ne daje v večji izbiri. Še pretekli teden je bila velika izbira stročjega fižola. Sedaj prihaja ta fižol v manjših množinah na trg. Je začel že zoreti. V sredo stročjega fižola sploh ni bilo na izbiro. Tu in tam kaj kilogram. Veliko je bilo na trgu raznih kumar tako onih za vlaganje kakor tudi velikih za solato in prikuho. Na trg je prišlo tudi nekaj zelene paprike ki je bila hitro prodana. Letina za papriko je letos v Ljubljani ugodna. Nastopila je prava sezona za domače paradiznike. Ti zore v sedanjih vročini izredno lepo. Na sobotnem trgu je bilo manjših paradiznikov na kupe v sredo nekoliko manj. Cena jim je bila znižana od 12 na 10 lir za kilogram pri nadrobni prodaji. Domača jabolka, ki jih na trgu prodajajo so slabše vrste, a kljub temu gredo dobro v prodaj. V ponedeljek so prodajali nekateri breskve. Bilo jih je le nekaj kg. Dve lepi breskvi sta bili pred 40 leti za 1 krajcar.

Spoštujte otroško igrišče

Ko sem te dni šel mimo otroškega igrišča v Tivoliju — bilo je zgodaj jutraj in otrok še ni bilo tam — sem moral s precej trpkimi občutki gledati prizor, kako se je po bazenu, kjer se sicer igrajo in brodijo naši malčki, valjal debelusen pes in se hladil ob nežnih pogledih svojega gospodarja.

Mislim, da je v Ljubljani dovolj možnosti, da se tudi psi lahko ohlajajo, skrajno pomanjkanje čula za snago in doslednost pa je, če kdo pusti valjati svojega psa tam, kjer bo nekaj ur pozneje mrgolela kopica najnežnejših otrok.

Razne nesreče in poškodbe

Pred 40 leti skupno z gasilnim društvom preurejena reševalna postaja ni te dni zaznamovala hujših nesreč. V splošni bolnišnici so iskali zdravniško pomoč nekateri poškodovani in ponesrečenci. Zidarjev sin, 12 letni France Hribar si je pri padcu z lestve zlomil desno nogo. — Po spodnjem živilu se je hudo opekla 5 letna uradnikova hčerka Ljubica Boškovičeva, ki je padla v lonec vrele vode. Marija Andrejičeva, 35 letna trgovka si je pri padcu s kolesa zlomila desno nogo.

»Oddajniška skupina Jadransko primorje«

RADIO LJUBLJANA

Dnevni spored za 31. avgust:

7 Poročila v nemščini — 7.10 Jutranji pozdrav, vmes 7.30 Poročila v slovenščini 7.30 Preno osrednjega nemškega sporeda: Jutranji koncert — 9 Poročila v nemščini — 12 Opoldanski koncert — 12.30 Poročila v nemščini in slovenščini, napoved sporeda — 12.45 Mali orkester vodi A. Dermelj — 14 Poročila v nemščini — 14.15 Preno osrednjega nemškega sporeda: Od dveh do treh, glasben meh — 17 Poročila v nemščini in slovenščini — 17.15 Pisan mozaič — 18 Živahni ritmi — 18.45 Narodopisno predavanje, Tone Ljubid: Dve pravilici iz Dobregopolja — 19 Sladiče za uho — 19.30 Poročila v slovenščini — 19.45 Preno aktualnega predavanja — 20 Poročila v nemščini — 20.15 Preno osrednjega nemškega sporeda: Kakor vam ugađa — 21.15 Domače zvoke izvajajo mali orkester pod vodstvom A. Dermelja — 22 Poročila v nemščini — 22.15 Malo kramljanja, malo plesanja, plesni orkester vodi D. Prevorsek — 23 Preno osrednjega nemškega sporeda.

Se medveda bi obrila

krema Rapida brez mila

BHIVNA KREMA
RAPIDA Brez mila, brez pen
PROIZVODI: VAN KAIT

MALI OGLASI

Službe

POSTREŽENICO
ali gospodinjstvo pomočnice, ki zna kuhati sprejemni takoj. Dobra plača in hrana. Pojasnila pri Jugoposluženju, Gospodarskega 1.

Polzvedbe

VOLNENO JOPICO
rosa, sem izgubila dne 29. t. m. med 9 in 10 po poti ob Ljubljani od kavarnarja Prešterca do gostilne Bricej v stepanj vasi. Najditelj naj pusti svoj naslov v upravi »Slovenca«.

VSOTA DENARJA
manjša je bila najdena na Vodovodni c. v soboto 26. t. m. — lastnik se dobi v upravi »Slovenca«, Kopitarjeva 6/1.

NALIVNO PERO
»Parker«, rjav, zlatično črtno, sem izgubila v torek, najbrže ob alarmu v sinici Kresja-Poljanski nasip. Najditelju dam dobro nagrado. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 7668.

Rezno

STENICE
vam uničimo s plinom, stanovanje takoj uporabno. Naslov posreduje v upravi »Slovenca« pod značko »Diskret« 7664.

Kolesa

TRICKELI
nosilnost do 400 kg. ugodno proda, mehanik Ambroz, Dunajska cesta št. 71.

IZREDNO DOBRO PLACAMO
za bielekile in karbid. Merkur, Puharjeva 6.

MOSKO KOLO
»Pucha, luksuz, črno, proda, — Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 7654.

2 TRICKELJA
z novimi gumami in ena trikoleja za nosilnost 1500 kg. zelo ugodno napredaj. — Merkur, Puharjeva 6.

DAMSKO IN MOSKO KOLO
ter otroško kolo zelo ugodno napredaj. — Merkur, Puharjeva 6.

Pohištvo

KUHINJSKO OPRAVO
lepo, proda Krže, mizarstvo Vrhnika. Oglejte se v skladišču Ljubljana, Ciri Metodova 47b, poleg kavarnarja Majcen.

Zahvala

Vsem, ki so kljub neobčutljivim uram v tako velikem številu spremlili mojega brata — junaka

Francija Lipovšek

stud. pharm. — višjega narednika

na zadnji poti — iskrena hvala. Posebno zahvalo dolžujem g. predsedniku gen. Rupniku za izrazno sožalja in zastopnika pri pogrebu. Dalje g. podpolkovnika Peter. Ilinu in Vizjaku, ed. g. kuratoma Kraljevi in Jenku, g. poveljniku majorju Kržižu za svojo očetovsko skrb, ki jo je v življenju in zdaj ob smrti izkazoval mojemu malemu, g. poroč. Vovkotu za lepe besede, celotnemu častniškemu zboru I. slov. udarnega bataljona ter vsem ostalim g. častnikom in tobojancem, ki so se po potrebi udeležili in sočustvovali z menoj. — Iskren Bog plačaj akadem. starševstvo, akademsko in akademskim dijakom in dijakom, ki so toliko skrbeli in mi pomagali. — Enako priročna zahvala abt. Pajku za lepe poslovitve besede ter vsem znancem iz Bele Krajine in Stajerske in prijateljem, ki so hubelega Francija zadnjič spremljali. Bog povrni!

Ljubljana, dne 30. avgusta 1944.

Poročnik SILVO, brat.

KINO »MATICA«

Velezabavna kmečka burka z JOEM STOECKELOM v glavni vlogi

»Madolžna grečnica«

PREDSTAVE ob 16 in 19.

KINO »UNION«

Mogočna filmska umotnina o genialnem državniku, »eleznom« kancelerju, ustanovitelju drugega Reicha

»Bismarck«

Iz razcepilne slabotne »Nemške zveze« je po njegovih sposobnostih in nevemljivi zaslugi nastala Velika Nemčija. Paul Hartmann, Friedrich Kaysser, Maria Koppenhöfer, Werner Hinz, Ruth Hellberg, Katho Haack, Lil Dagover, Karl Schönböck — Zaradi dolžine filma

Predstave ob 16.30 in 19.

KINO »SLOGA«

Heinrich George v zabavnem filmu — polnem ljubezni, vina in nebeskih razmer v Petarzoniji

»Obesite ga«

Sodelujoči: Gustav Knuth, Jakob Tiedt, Maria Landrock, Charlotte Wiltbauer ito

PREDSTAVE ob 16 in 19.

Če še niste, boste postali naročnik »Slovenca«, čim boste začeli brati naš novi listek »Na bregu življenja«

Pri izvrševanju svojega poklica nas je nenadoma zapustil naš ljubljani brat, stric in svak, gosp.

Jože Lenarčič

kurjač drž. železnice

Pogreb drugega pokojnika bo v četrtek, dne 31. avgusta 1944, ob 3 popoldne v Zal. kapele sv. Petra k Sv. Križu. Ljubljana, Smartno ob Savi, Sv. Jakob, Zidani most, Dunaj, dne 29. avgusta 1944.

Zalujoči:

Jakob, brat; Ivana, sestra in ostalo sorodstvo.

Po volji Vsemogočnega in predviden s tolažili sv. vere, nas je pri izvrševanju svojega poklica za vedno zapustil naš ljubljani soprog, oče, brat, stric in svak, gospod

Černe Franc

strojevodja drž. železnice

Truplo pokojnika je bilo pripeblano na Zale v kapelico Sv. Krištofa. — Pogreb bo v četrtek, dne 31. avgusta ob 1/4 popoldne v Štepanjo vas.

Ljubljana, Dobe, Ostrog, Dobravca, dne 30. avgusta 1944.

Zalujoči:

Terezija, soproga, Franc, sin — in ostalo sorodstvo.

ŽOGA SREČE

Znova sem bil v nemajhni zadregi. Vse je kazalo, da ni mogoče priti v hišo, ne da bi napravil takega hrusa, da bi me gospoda, ki je s teboj imela posla, v malo trenutkih natrpala s svinčenkami. To bi seveda napravilo vso stvar še hujšo. Naposled sem sklenil, da ravnam drugače. Ako bi mogel zvabiti enega od njih ven in ga narediti neškodljivega, bi imel boljše priliko. Zaradi tega sem začel drgniti po oknu z železnim okovom svoje sprehodne palice. Jakob Bruck ni maral poslušati nasveta, ki mu ga je dal oče, kakor sem slaval. Pomolil je glavo skozi okno, pravi kakor sem želel, pa sem ga najprej močno lopnil po njej, da je omedlel, potem pa sem zlezal v sobo skozi okno, ki ga je pustil lepo odprtega.

»To se sliši čisto preprosto,« je pripomnil Mayer. »Toda, tudi kaže, da ste bili ta čas jako hladnokrvni.«

»Ali vam je res rešil življenje, gospod Beck?« je vprašala Mina žarečih lic.

»Ako bi se Anton ne bil tako čudežno pojavil in mi pomagal, kar pravi sam skromno, pošteno verujem, da ne bi ostal še eno uro živ. Ali veste, kaj je nameraval storiti z menoj, stari zločinec, namreč Bruck? Moram reči, da si je prav duhovito izmislil vse načrt. Hotel me je prisiliti, da bi se obesil. Pripravil je bil že spretno sestavljeno priznanje, ki bi ga bil dozdevno jaz napisal. Močno zvezanega me je kanil v zaprtem avtu peljati v moje pisarno, pa me pustiti tam — obešenega. Ker sem seveda imel usta zamašena in bil močno zvezan na rokah in nogah, bi se seveda nikakor ne mogel rešiti... Toda tega ne bi bil smel povedati vprčo vas, gospodična Mina, zelo mi je žal, da sem,« je končal odvnetnik skesano.

»O, čisto prav ste storili, gospod Beck. Ampak strašna je ta misel, da taki ljudje sploh morejo bivati, in to ljudje, ki jih človek že toliko let pozna. Vas smem vprašati, kakaj ste pustili, da ste prišli tem ljudem v roke?«

»To je imenitno vprašanje, in takšno, da se bojim, da ne morem čisto zadovoljivo odgovoriti nanj. Nemara sem bil preveč zaupljiv; tudi me je neznansko zanimalo, da bi dognal, kako daleč bo šel Bruck — v mislih imam starejšega. Vedel sem, da bo prava nevarnost prišla od njega, kadar bo prišla. Podajal sem se po potrebnem in neumnem v nevarnost, ampak zaupal sem, kakor Anton tukaj, popolnoma sam v sebe. A dobil sem briske nauk,« je pristavil, nato pa je podrobneje opisal, kako je bil obvladan.

»Samo eno vprašanje še, Beck,« je dejal Mayer. »Ali upate, da se da še kaj rešiti iz polomije, ki sta jo ta dva izsiljevalca napravila z mojimi zadevami? Domnevam namreč, da je Danijel Bruck porabil denar, ki sem mu ga bil dal, da ga investira zame.«

»Plačal vam je samo obresti, gospod Mayer. Glavnico je sam pridržal, kakor ste rekli, kakor navadno delajo nepošteni odvnetniki. Pa tudi ako bi mogel primanjkljaj povrniti, čeprav bi moral za to uporabiti denar, ki je bil po pravici Antonova last, on tega ni storil.«

»Ker ste mogli razrešiti vse druge skrivnosti, gospod Beck, tudi nemara lahko razrešite zagonekto, ki se mene tiče,« je segla Mina v besedo. »Kdo je bil tisti človek, ki je pred meseci vlo-

mil pri nas? Prepričana sem namreč, da sta imela tudi v tej zadevi Brucka svoje prste vmes. Sicer ne vem, kaj me je prav za prav pripravilo do te misli, ampak jaz v resnici mislim tako, zlasti zadnje čase.«

»Brez dvoma vas je vaša ženska bistrost privedla do tega sklepa, gospodična,« je odvrnil odvnetnik. »Tisti vlomilec je bil — pri teh besedah je pomenljivo prenehal.«

»Kaj?« je vzkliknil Anton.

»Jakob Bruck!« je ponovil Beck.

»Ali se ne spominjaš, Anton, da si prejel staro srebrno škaflico za vžigalice, na kateri so bile vrezane velike začetnice A. J. H., katero ste vi, gospodična Mina, pobrali na tleh svoje sobe, potem ko je bil vlomilec odšel? Padla je Jakobu iz žepa v borbi, ki si jo tisto noč imel v temi z njim.«

»Toda kakšen namen je imel pri tem? Saj ni bil navaden tat?«

»Ob tej priliki je imel prav imeniten namen — ali vsaj njegov oče, po čigar naročilu je ravnal. Ko je Danijel Bruck sprejel tisto naročilo s čeki vred, ki ste mu jih dali vi, gospod Mayer, v inventaristične svrhe,« je nadaljeval Beck, obrnivši se h Karlu Mayerju, »lahko rečem, da je imel resen namen, da investira tisti denar. Vsekakor vam je v resnici izročil seznam investicij, katere je bil do zdevno v vašem imenu napravil. Tisti

seznam ste hranili, kakor mislim, v svoji blagajni, ne-li?«

»Sem!« je prikimal državni poslanec.

»Namen, ki ga je imel Bruck, ko je tisto noč vlomil v vašo hišo, je bil pa ta, da dobi tisti seznam v roke. Tisti čas je bil njegov oče že porabil denar, ki ga je prejel od vas, pa je hotel uničiti vaše dokazilo — seznam jamstev — ki vam jih je bil dal. Ker je slišal, da vas s tistem časom ni bilo doma, je nagnal svojega sina v Felden, Jakob pa se je dobro pripravil za svoje delo, ki ga je tisti večer imel, si nataknil črno krinko čez oči za primer nepredvidenih dogodkov, in po ovijalki splezal v vašo hišo — vidite, da je bil atlet! Bil je brez dvoma na poti v pritlikje, ko ste ga vi ugledali, gospodična — ostalo nam je itak znano!«

»Hm!« je vzkliknil državni poslanec. »Nemara imate prav, Beck. Sedaj se spominjam, da se je nekako takrat stari Bruck posebno zanimal za mehanizem moje majhne blagajne, jaz pa sem bil tako neumen, da sem mu povedal kombinacijo!«

Beck je vstal in segel po klobuku.

»To zaključuje naš prav prijetni, čeprav malce razburljiv večer,« je pripomnil. »Sedaj pa mislim, da je najboljša, da gremo vsak na svoj dom.«

Prevod - največji dobavitelj

Velikanske so potrebe pokrajine, za katero skrbi Prevod — Na milijone živilskih nakaznic je bilo že razdeljenih — Koliko dela da nabava, prevoz in razdelitev živil

SCOVENEC

31. avgusta 1944

35. ČETRTKOVA STRAN

Prehranjevalni zavod v Ljubljani, ki ga kratko imenujemo Prevod, je v vojni dobi brez dvoma eno izmed najvažnejših in najpotrebnejših podjetij. Saj mora, kakor ve in zna, skrbeti za prehrano vsega prebivalstva v Ljubljanski pokrajini, v mestih in na deželi, v času, ko je komunistična družba povzročila toliko trpljenja in pretrgalo večino oskrbovalnih zvez rednih časov.

Kadar govorimo o prehrani, mislimo navadno le na našo prestolnico Ljubljano. Pri tem pa pozabljamo, da je mnogo bede tudi na deželi, saj se nikakor ne cedita mleko in med. Kjer se po krivdi komunističnega zločinca toliko družin brez strehe in toliko domov požganih! Zato je Prevodova dolžnost, da pošilja živila tudi na deželo, kjer si sicer ljudje deloma sami pridelajo žita, preskrbe maslobo itd. Če se opravi prehranjevalna služba v Ljubljani normalno, je bila pa skrb za naše podeželje v zadnjih časih združena s težavami in velikimi nevarnostmi celo za življenje pred rdečimi osvajačci. To ve prav dobro vsak, kdor se je zanimal ali celo potoval s »kolonizacijo« v Laško, proti Kočevski ali proti Novemu mestu.

Kako je zavod urejen

Prevod se je ustanovil 5. oktobra 1940, torej pol leta pred izbruhom ešade vojne na naših tleh. Je samostojna pravna oseba. Njegovo poslovanje se vrši po trgovskih načelih, tako da se morajo izdatki kriti z dohodki. Načeluje mu predsednik oziroma direktor s podpredsednikom. Podpisujejo za podjetje tudi vodilni uradniki-prokuristi.

Notranja organizacija Prevoda

Za obširno delo, ki ga mora opravljati Prevod, je potrebna razčlenitev na oddelke. Od začetka ima Prevod pet oddelkov, ki se spet dele na oddelke.

Prvi oddelki so upravni. Obsega tajništvo, personalni oddelk, pravni oddelk, prevajalec in ekonomat. Slednji skrbi za pisarniške potrebe in podobno.

Medtem ko se opravi delo v prvem oddelku lepo v miru in tihoti, je pa v drugem, tretjem in četrtem oddelku zelo živahno. Ljudje si pogosto podajajo kar roke, tolikšen je naval.

Drugi oddelki imajo odsek za živilske nakaznice, ki jih šteje, pošilja in razdeljuje. Obenem ima na zalogi vse potrebne tiskovine in deli živila OPU, šolskim in obratnim kuhinjam, bolnišnicam in drugim zavodom. Obsežen delovni čas ima odsek za kontrolo. Kontrolira ne samo število izdanih nakaznic, ampak vodi nadzorstvo tudi nad zalogi na trgovinah, pri mesarjih, v gostilnah, pazi na tihotape na blokih in sploh nadzira pota vseh racionaliziranih živil. Izrabljene odrezke pre-

Prevodove naloge so zelo različne. Predvsem mora nabavljati živilske potrebe za prebivalstvo v pokrajini, jih vskladišči, obenem pa skrbeti, da se razpoložljive zaloge po danih navodilih razdele prebivalstvu v potrošnje.

Kmalu po ustanovitvi se je pokazalo, da neposredno iz Ljubljane ni mogoče opravljati te kočljive naloge. Zato so se 27. novembra 1940 ustanovili občinski in okrajni preskrbovalni uradi. Njihova dolžnost je približno ista, kakor jo ima Prevod, le da je omejena na manjše ozemlje. Občinski preskrbovalni uradi vodijo poleg ureditve razdeljevanja živil civilnemu prebivalstvu evidenco o pridelovanju žit, reji prašičev in o številu goveje živine. Pri izdajanju osnovnih živilskih nakaznic ljudem, ki imajo v njegovi občini svoje stalno bivališče, služi za točen pregled prebivalstva občinskemu preskrbovalnemu uradu predpisano vodena kartoteka. Da pa je v polni meri možna kontrola razdeljenih živilskih nakaznic, se mora vsak družinski poglavar mesečno podpisati v tako imenovanem seznamu B potrošnikov, s čimer potrdi prejem kart za svojo družino.

Za vse to delo po občinah morajo občinske uprave oskrbovati pisarno, potrebno osebe in potrebščine, kakor tudi skrbeti za finančna sredstva, ki pridejo pri tem v poštev.

Neposredno nadzorno oblast nad občinskimi preskrbovalnimi uradi imajo okrajni preskrbovalni odbori (OPO), ki jim predsedujejo okrajni glavarji oziroma njihovi namestniki.

Občinski preskrbovalni uradi sodelujejo tudi pri Prevodovih odkupih žita in živine,

števila seveda spet poseben odsek, saj pri tem ni malo dela.

Vse to obsežno delo pa bi bilo brezpredmetno, če ne bi imeli tretjega ali trgovskega oddelka, ki dobavlja živila v vagonih in nakladah iz krajev, na katere smo pri tem navezani. Oddelki je razdeljen na referate: za moko, za riž in testenine, za maslobo, za sladkor in skladnja.

Četrty oddelki imajo tele oddelke: za poljske pridelke, za sadje in zelenjavo in vino, mesarski oddelk, odsek za mleko, za prašiče in krmlila. Najbolj je morda ljudem znan odsek, ki izdaja dovolilnice za prevoz živil z dežele v Ljubljano.

Končno ne smemo pozabiti petega oddelka ali knjigovodstva, kjer je mogoče vsak dan dobiti sliko o Prevodovi gospodarski moči. Oddelki ima poseben odsek z blagajno.

Vsi ti Prevodovi uradi imajo svoj sedež v Novinarskem domu v Gosposki ulici 12 in pa v nasprotni stavbi na Novem trgu 4.

kakor pa v pomladnem času, ko se je večina hišnih kaš čisto izpraznila. Prav kolebarsko leto, tako celih živilskih kart ne dobe tiste družine, katere so zaklale prašiča za domačo porabo. Pravica namreč zahteva, da se takim srečnikom — v izrednih časih, kakršni so sedaj, ko je vojna, se take ljudi vsekakor sme imenovati srečnike — vzamejo odrezki za nakup maslobo za eno leto.

V vsakem slučaju je pa treba zbrati za gornje število potrošnikov vsak mesec ekvivalent v blagu, to je ustrezno količino živil, ki grede v visoke vagonске naklade.

Brez seznamov in kartotek

Poleg živilskih nakaznic, ki jih razdeljujejo posamezni občinski preskrbovalni uradi po kartoteki, vodeni po določenih predpisih, dostavlja Prevod mesečno tudi določeno količino racionaliziranih živil občinskim preskrbovalnim uradom, ki jih sami vskladišajo ali pa takoj razdele trgovcem, zadrgam ali pekom v svojem območju.

Dodatke za ročne delavce izdajajo preskrbovalni uradi upravičencem le na podlagi potrjene ali prošnje delodajalca.

Za težke in najtežje delavce vlagajo delodajalci mesečno izpolnjene posebne prijave na pristojnem preskrbovalnem uradu. Po izvršeni Prevodovi odobritvi dodatkov razdeli preskrbovalni urad upravičencem ustrezne dodatke TD ali NTD.

Mladinske in družinske dodatke izdajajo preskrbovalni uradi na osnovi družinskih kartotek in ročnih podatkov posameznih družinskih članov.

Z oznako DoMe za mladino od 9—18 let, ki prejema redni dodatek 50 g kruha dnevno, t. j. 1.24 kg ali 1.28 kg enotne moke mesečno.

Posebna skrb je posvečena revni šolo-obvezni mladini, ki prejema med šolskim letom kosilo v šolskih kuhinjah. V Ljubljanski pokrajini je v letošnjem šolskem letu poslovalo dvajset kuhinj, ki so dnevno dajale kosilo 1131 revnim otrokom.

Dodatek za posameznega otroka, ki se je hranil v šolski kuhinji, je znašal dnevno: 50 g kruha, 50 g živil za juho, 5 g maslobo, 15 g fižola in 5 g sira. Mesečno prejme šolska kuhinja med šolskim letom tudi 300 g mila.

Ker že govorimo o mladini, jo moramo blagovati, da ji je omogočeno uživanje mleka, ki ga jim redno dobavlja Prevod. Dojenčkom pritiče dnevno en liter mleka, otrokom od 2 do 3 let po litru, od 3 do začeta 10. leta dnevno 3 decilitre,

Da se nadomeste kalorije

Osebam, ki vrše težje in napornejše delo, so priznani dodatki kruha, riža in testenin. Delavci pri težkih in najtežjih delih — težki in najtežji delavci se ne sme reči, ker redno niso posebno obremenjeni z odvisno težo — prejmejo od časa do časa tudi razpoložljivo količino maslobo.

So tri vrste dodatkov za delavce:

Dodatek za ročne delavce z oznako RD znaša 150 g kruha dnevno, t. j. 3.72 kg oziroma 3.84 kg enotne moke mesečno.

Dodatek za težke delavce, z oznako TD, znaša 250 g kruha dnevno, t. j. 6.20 kg oziroma 6.41 kg enotne moke mesečno. Poleg tega tudi 600 g riža ali testenin ter nekaj maslobo, če jih Prevod ima v zalogi.

Dodatek za najtežje delavce z oznako NTD znaša 350 g kruha dnevno, to je 8.67 kg oziroma 8.97 kg enotne moke mesečno. Prav tako 600 g riža ali testenin in razpoložljivo količino maslobo.

Vsem nosečim ženskam, ki so dopolnile peti mesec nosečnosti, gra poseben dodatek 150 g kruha dnevno, t. j. 3.72 kg oziroma 3.84 kg enotne moke mesečno. Leti dodatek dobi tudi dijaška mladina od 6. do 18. leta, ki živi po zavodih.

Uvedene so tudi družinske nakaznice, in sicer z oznako A za enega do dva člana (5 škatek vžigalce), z oznako B za 3 do 6 članov (10 škatek vžigalce), z oznako C za družine z nad 6 člani (15 škatek vžigalce).

Nujno je, da se v dobi strogega racionaliziranja živil misli tudi na hudo obtele osebe, ki potrebujejo posebnih dodatkov za okrevanje. Z ministrsko odredbo je določenih 15 vrst bolezni, za katere zdravniki lahko predpišejo dovoljene dodatke sladkorja, maslobo, testenin, riža ali moke. Bolniki prejmejo tudi po 1 del mleka, ki nad 75 let po 1 del in noseče žene po en liter mleka dnevno.

Kaj vse ima naša največja »špecerija« danes v oskrbi

Ob ustanovitvi je bila Prevodova glavna naloga skrbeti za zadostne količine moke, katere je v letu 1941, zaradi zelo slabe letine močno primanjkovalo. Počasi je pritegnil pod svoje nadzorstvo tudi druga hranila, kakor olje, sladkor in riž. Nasprotno pa danes nadzira skoraj vsa količina važnejša hranila ter je bilo Prevodovo nadzorstvo še prav v zadnjem času razširjeno na kvas in kis. Izgleda pa, da seznam nadziranih predmetov še vedno ni zaključen in bodo sledili še novi. Morda bo vprašal marsikdo, čemu je tega treba, ko je bilo do tedaj dovolj blaga v trgovini, kakor hitro pa je bilo uvedeno Prevodovo nadzorstvo, je pa blaga takoj zmanjkalo. Vse to je res, samo dotičnik ne pomisli, da je bil samo on in še nekaj drugih tako srečnih, ki so dobili hranilo zaradi dobrega poznavanja pri svojem trgovcu, medtem ko ga sto drugih ni dobilo. Klasičen primer je kvas. Tovarna je dala na trg pred uvedbo nadzorstva isto količino kvasa kakor danes, pa ste lahko stalno čitali pri prodajalcih napise: »Kvasa ni več!« Potrošniki so prišli sami k Prevodu in prosili, da naj bi bila prodaja kvasa

Treba je spraviti cele vlake blaga pod streho

Zaradi koncentracije vsega blaga pri Prevodu mora slednji seveda razpolagati s primernimi skladišči. Veletrogoec v Ljubljani, ki je imel pred vojno v zalogi 20 vagonov živil, je bil že redek. Pri Prevodu pa je včasih shranjenih tudi 300 vagonov živil; primerilo se je tudi, da smo jih imeli že čez 400 vagonov. Skladišča morajo biti suha in zračna in seveda dovolj prostorna. Koliko vestnega in težkega dela je v vskladiščenju ene žene samega vagona živil, ve marsikdo, a naloge si more predstavljati, koliko je treba napora za razkladanje večjega števila vagonov. Primerilo se je že, da je stalo na tirih v enem samem dnevu 80 vagonov blaga, katerega je bilo treba razložiti v predpisnem roku.

Da pa se živila dobro ohranijo, je treba strokovnega ravnanja in velike paznje, kajti nekatera živila so hitro pokvarljiva, kot n. pr. koruzna moka. Do danes se ni bilo večjih pokvar, kar je zaslug skladiščnega osebja, ki opravlja svoje delo z največjo natančnostjo in vestnostjo.

Prevozna sredstva.

Vsa Prevodova skladišča pa nimajo ugodnosti zveze z lastnim tirom. Zato je treba prevažati vanje živila z avtomobili in konji. Treba je pa oskrbovati tudi kraje, ki niso zvezani z železnico, kot Kočevje, Ribnico, Velike Lašče, deloma Novo mesto itd. Čeravno razpolaga Prevod z nekaj lastnimi tovornimi avtomobili, mu slednji ne zadoščajo in mora pritegniti tudi druge prevoznike. Če bi ljubljansko prebivalstvo vstajalo nekoliko bolj zgodaj, bi lahko večkrat opazilo, kako se pomika na doljenjsko stran konvoj do 20 avtomobilov, naloženih z živilom.

Ljubljanski mestni preskrbovalni urad.

Mesto Ljubljana tvori po številu oskrbovancev skoraj polovico vsega prebivalstva, ki ga mora prehranjevati Prevod. Saj samo Ljubljana dobi skoraj 100.000 živilskih nakaznic. Dočim podeželske občine nabavljajo blago od Prevoda in potem one porazdeljujejo živeč, opravlja ta posel v Ljubljani Prevod sam, in sicer po svojem oddelku za razdeljevanje živil v Ljubljani, ki ima dovolj posla, saj mora vsak meec razdeliti živeč med 230 trgovcev in zadrg, 120 mlekarn itd. Mestni preskrbovalni urad pa vodi vse ostale

Poseg oblasti v oskrbo

Pred leti so nas morila druga vprašanja, nikakor pa nisi imel skrb, kje boš dobil hlebec kruha, skodelo mleka, ali celo svinjsko pečenko, da si le imel v žepu nekaj evenca. Javna oblast si je belila glavo, kako bi oskrbela kmetovalcem primeren zaslužek in dosegla zvišanje cen njihovih pridelkov s tem, da bi se našli kje zsumljeni ljudje, ki bi hoteli blago kupiti. Blaga je bilo preveč. Ponudba velika, povpraševanje premajhno. Kupec je spraševal: Kdo dá ceneje? in prodajalec je moral popustiti v ceni, če se je hotel znebiti blaga.

Prišla je vojska. Uvoz živil v Evropo je skoraj prenehal. Ponudba blaga se je manjšala, povpraševanje pa je raslo, ker si je vsakdo želel oskrbeti zaloge za negotovo bodočnost. Cene so začele skakati navzgor. Nemčija je bila pred temi skoki obvarovana, ker je že leta 1933. bilo ustanovljeno ministrstvo za prehrano in kmetijstvo.

En zakon ne napravi vsega

Včasih se je država omejila na to, da je določila ceno blagu, po katerem je bilo veliko več povpraševanja kot ga je bilo naprodaj, da bi s tem preprečila blazen porast cen in s tem zvezano razvednotenje svojega denarja. Vendar bi v tem primeru ostali brez blaga ljudje, ki ne bi imeli dobrih zvez s pridelovalci ali trgovci. Izkaže se nujna potreba po uvedbi nakaznic, ki upravičujejo do določenih količin blaga. A pridelovalec je bil pač vreden blago prodati po najvišji ceni, ki jo je bilo mogoče na trgu doseči — saj je bila še tista cena nekaj premajhna — in ni mogel razumeti, zakaj bi ne smel sedaj izrabiti »vojne konjunkturo«. Če je blazen porast cen uničil vsako zaupanje v denar, je pač nadomestilo denar razno blago. Ker je esetrancu več vreden kilo-

gram moke kot dragocena slika, je bilo tako še več prilike za izkoriščanje. Gorja pa tistemu, ki ni imel blaga, da bi se zamenjal.

Ko se uradno določenih cen ni bilo, držal in potrošnik na nakaznici ni dobil, je morala javna oblast začeti s posilnimi odkupi blaga pri pridelovalcu. Ta namen je že treba imeti krepak organ javne uprave s številnim uradnimstvom, ki pozna stanje proizvodnje na osnovi točnih statistik. Tedaj pa se skušajo pridelovalci rešiti oddajanja blaga po ceni, ki se jim zdi mnogo prenižja, na ta način, da zmanjšujejo proizvodnjo. Tedaj pa mora oblast pod pretnjo hudih kazni ukazati pridelovalcu, da pridelava in odda določeno količino blaga za zadovoljitev potrošnikov. Če drugače ne bi šlo, mora oblast poseči po proizvodnih sredstvih in začeti s posilnim obratovanjem.

Do tega seveda ne pride, če se pridelovalec zavedajo svojih dolžnosti do skupnosti in opuste misel na pretirane lastni dobiček, kadar je njihov narod za del a šibo vojske. Nobena država pa danes ne pusti, da bi za njeno trdnjavo veljali stihii iz »Kresta pri Savicju«:

Ko niso meč, sekira in lopata jih mogle, lakota nepremagljiva preli odpreti grada trdna vrata.

Pri nas si seveda sami pri sebi še tako pomešeni proizvodnji in skrajno omejevali potrošnji ne bi mogli ustvariti ravnotežja. Navezani smo pač na uvoz. Zato je pri našem Prevodu tako, da veliko daje, malo jemlje, in smo res lahko zadovoljni s njim. Tudi pridelovalec, ki mu morajo kaj oddati, navadno prejmejo od njega tudi toliko, da niso na škodi. Pa tudi sicer ne morejo reči, da se danes ne izplača biti pridelovalec živilskih potrebščin, že zato ne, ker njihovi deleži niso samo tolikšni, kot piše na nakaznicah.

letos je bilo uvoženih na ljubljanski trg iz Italije nad 100.000 kg češenj, bresek in hrušk. Približno enaka količina češenj in borovnic pa z Dolenjskega. Nadalje je prišlo iz Italije 150.000 kg graha, zgodnjega zelja, rdeče pese, jedilnih buč, čebule, fižola, češenja in paradižnikov. Celotno korenje smo letos uvažali iz tujine.

Prevodov odsek za mleko je organiziral v 14 občinah okrog Ljubljane in na Notranjem zbiranje mleka. Krav je na tem ozemlju 7611, vendar je 44 odstotkov vseh posestnikov takih, da imajo le po eno kravo in zato ne morejo oddajati kaj več mleka. Tako se zbere vsega povprečno 6500 litrov mleka dnevno. Vendar se nekaj od tega razdeli v zbiralnih občinah med upravičence in dobi Ljubljana od tega le 5100 litrov. Mlekarska združba iz Kranja pa ji pošlje 1000 litrov.

Obenem z zbiranjem mleka, ki ga dobivajo predvsem otroci, zbira odsek tudi jajca. Od druge polovice aprila, ko se je zbiranje začelo, je bilo nabranih 552.000 jajc, ki so bila razdeljena na splošne živilske nakaznice Ljubljančanom.

Junija 1941 je Prevod izvršil prvi popis vse goveje živine v Ljubljanski pokrajini in odsek za meso je organiziral živinske dogone, s katerimi pa je bilo od druge polovice leta 1942. vedno težje. Od novembra 1943 dobiva Prevod živinske v glavnem iz Furlanije.

V Ljubljanski pokrajini je kupil Prevod doslej 9.551.753 kg žive teže goveje živine, iz Italije pa je uvozil 3284 glav goveje živine v skupni teži 1.105.727 kg.

Odsek za prašiče je uvozil iz Nemčije 1260 prašičkov, 600 jih je dal močnejšim kmetom, da jih vzrede za Prevod, ostale pa prodal poceni kmetom, ki so bili najbolj prizadeti.

Kljub raznim oviram in prevoznim težavam je uspelo doslej Prevodu uvoziti tolika vina, da se je mogel vsakdo okrepčati s »trstice sokom« po mili volji — seveda, če mu je denarnica dovoljevala. Saj je bilo uvoženih po uvedbi kontrole preko 300 vagonov (10 vagonov po 30 vagonov) vina in razdeljenih med 673 obratov. Vsa skrb je bila posvečena kvaliteti vina, zlasti pri uvozu.

Lahkomišljenost brez primere so si dovolili v nekaterih mestih nedaleč od nas premnog prebivalci ob letalskih alarmih in ob doletu bombnikov. Radovedneži, ki so srečno preživeli že toliko alarmov, ne da bi prišlo do napada, so gledali v nebo in šteli bombnike. Tako se je zgodilo, da so popolnoma nezavarovani doživeli prve padce nepričakovanih bomb in posledice niso izostale. Kaj pravite, kako bi bilo v Ljubljani ob takim presenečenju in če ne bi morda še več neprimišljenih radovednežev objokovalo svojo lahkomišljenost.

Kdor več potrebuje, več dobi

Osnovne živilske nakaznice izdajajo preskrbovalni uradi občin, kjer ima potrošnik svoje stalno bivališče. Potrošniki, ki imajo zalogo ali se pridelovalci žit, ali se klali prašiče, ne smejo prejemanj odgovarjajočih odrezkov osnovnih živilskih nakaznic. Pač pa prejmejo pridelovalci krušnih žit nakaznico za nabavo kvasa. Vsaka osnovna živilska nakaznica ima vrsto odrezkov, ki služijo za nabavo raznih izrednih dodatkov, kakor mesa, jaje, sira itd., kadar paš more Prevod oskrbeti zadostne količine takega blaga. Sicer se dodeli le bolnikom, otrokom in starikom.

Da se pomaga doraščajoči mladini, so bile uvedene tudi dodatne nakaznice za mladino, in sicer:

Z oznako DoMa za mladino od 0—3 let, ki prejema redni dodatek 500 g sladkorja mesečno.

Z oznako DoMb za mladino od 3—9 let, ki prejema le izredne dodatke,